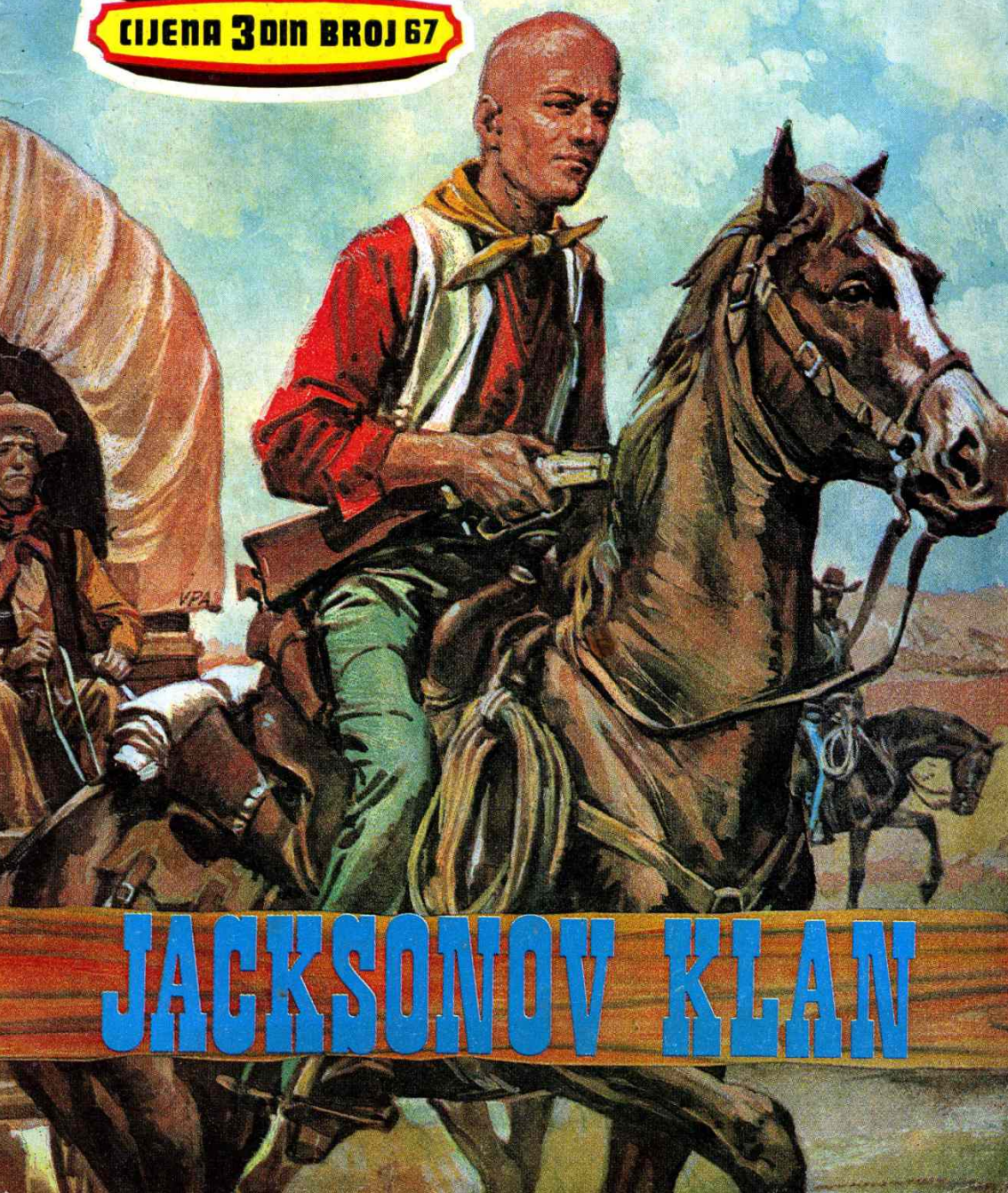

NOVA SERIJA

LASO

CIJENA 3 DIN BROJ 67

JACKSONOV KLAN

ROBERT ULLMAN

JACKSONOV KLAN

„Laso« Nova serija 1974.

Recenzija: Fedor Hanfkevič, filmski režiser i publicist

Prevao: Tomislav Odlečić, književni prevodilac

»Laso« — Izdavač OOUR izdavačke djelatnosti »Vjesnik«, Zagreb, Ljubice Gerovac 1 — Glavni i odgovorni urednik: Borivoj Jurković — Tisak: OOUR novinsko-revijalna štamparija i OOUR TMG »Vjesnik«, Zagreb, Ljubice Gerovac 1 — Zagreb 1974.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju): VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA, Zagreb

Cijena 3 d. Za inozemstvo: DM 1,40; ASCH 8; SFRS 1,60; HFL 1,30

Osalobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2936/3 — 1973. od 26. XI 1973.

I

Moj je otac nekoć radio u velškom ugljenokopu. To je svatko mogao vidjeti na prvi pogled. Sa četrdeset godina lice mu je izgledalo kao da već mjesecima trune.

Bio je visok, širokih ramena i debelog vrata. To što se ponekad gušio zbog napadaja kašlja zabrinjavalo me vrlo malo. Zapravo, žalio sam ga donekle samo onoga dana kad sam spoznao da se nisam rodio prema njegovoj želji. Inače ga nisam nimalo podnosio ni volio. Tako sam mu postao neprijatelj, vjerojatno jedini koji mu je zadavao prave neprilike.

Ljudi koji su putovali s nama voljeli su ga bez izuzetka. Barem se tako činilo. Smijali su se kad bi se on smijao i pokunjili se kad bi vikao. Kad me natjerao da s Biblijom u ruci trčim kraj kola, svi su kazali da mi to, bez sumnje, neće nimalo štetiti i da bih mogao postati sasvim koristan čovjek ako i ubuduće bude tako postupao sa mnom. Uvijek je bio u pravu, pa se čak ni Jim Bridger, vođa naše karavane, nikada nije usuđivao izraziti drukčije mišljenje.

Da, takav je bio taj rudar koji mi je, na moju nesreću, bio otac. Zvao

se John Jackson, a dobio je nadimak Željezni.

Sake kao da su mu bile od željeza, pa sam, još kao vrlo maleno dijete, ponekad gledao kako savija potkove ili hvata mojeg starijeg brata za pojas i drži ga u ispruženoj ruci kao perce.

Bill, koji mi je zapravo bio polubrat, imao je brata Johna, jedanaest mjeseci starijega od sebe. Obojica su sličila na svoga oca, našega oca. Bill je bio nabijen i pod njim je podrhtavao pod. John, koji je dobio ime prema svome ocu, bijaše visok kao i on, plećat i snažan. Sva trojica bila su za mene gorostasi, pa sam se u njihovoj sjeni gotovo gušio.

Majka je, naprotiv, bila pravi anđeo. Sićušna, nježna svijetle kose i plavih očiju u kojima kao da se odražavala nekakva bol.

Rodio sam se u New Yorku. Malen, ružan i dlakav po cijelome tijelu.

Jackson mi je slijedećih godina neprestano govorio da se i ne zna pouzdano jesam li majmun ili čovjek. Majka me, međutim, uvjeravala kako sam bio najljepše dojenče na cijelom svijetu.

Trojica su Jacksona bila uvjerena u to da na meni baš ništa ne valja. Kao da se nisu ni iznenadili kad

sam sa četrnaest godina počeo gubiti kosu. Kad sam navršio petnaest godina, glava mi je već bila gola, pa su me dječaci i djevojčice iz karavane prozvali Čelavkom.

Danas sam uvjeren da su mi stavljali u jelo zmijski otrov. Jedan od trojice Jacksona. Bill, po svoj prilici, nije. On je bio za glavu niži od ostale dvojice, pa je znao kako je to kad si gurnut u stranu. Pretpostavljam da je to učinio John ili njegov otac, kojega više neću nazivati svojim ocem, već samo Jacksonom. Naime, ovdje sam, u San Franciscu, razgovarao s jednim liječnikom i on mi je potvrdio da zmijski otrov u malim dozama izaziva vrlo sporu smrt i da se najprije gubi kosa.

Dakle, još kao četrnaestogodišnjak postao sam čelav, pa sam neprestano nastojao sakriti glavu šešir. Ipak su svi znali kako mi izgleda glava, jer se jedna od Jacksonovih kazni, koje je izmislio radi odgajanja svoje nakaze, sastojala u tome da povremeno nisam smio nositi šešir.

Međutim, to se događalo u San Franciscu, a ne bih htio da ova pripovijest postane zbrkana. Stoga ću ispričati sve po redu.

Putovanje karavanom je dosadno i mučno. U početku smo se, u Omaha, naslušali svakakvih priča o poteškoćama drugih karavana. Ježili smo se dok smo slušali o Indijancima i o rijeci Snack koja je tako divlja da se nitko ne usuđuje ući u nju. Priče su svakoga dana bivale sve jezičnije.

Tada mi je bilo šesnaest godina i nisam se mogao osloboditi dojma da su mnoge priče izmišljene kako

bi oni koji su ih pričali mogli dobiti posao i povećati svoju plaću.

Vođa naše karavane zvao se Jim Bridger. I on je imao na skladištu nekoliko priča, ali je vjerojatno bio jedini koji je samo malo pretjerivao. Činilo se da je ozbiljan i da mu je doista stalo do toga da nas odvede u Kaliforniju.

Kalifornija je značila zlato, pa su gotovo svi željeli onamo.

Omaha je bila prepuna ljudi koji nisu imali dovoljno novca da kupe kola i čekali su priliku da nekako poboljšaju svoj položaj. Neki su, očigledno ljudi, govorili o tome ko će pješice krenuti na put.

Jackson je imao dovoljno novaca za prerijska kola. Bila je to prava grdosija. Pošto smo potrpali u nju sve svoje stvari, preostalo je još dovoljno mjesta za tiskarski stroj sa slagarskim ormarićima, što je pripadao nekome Milleru koji je namjeravao u Kaliforniji izdavati novine. Jackson je dobivao za prijevoz deset centi na dan, a to je ipak bilo nešto.

Da bismo mogli spavati trebalo je svaki put premjestiti nekoliko sanduka; međutim, kako je bilo proljeće, a svi su predviđali sušno ljeto, nas trojica mladih računali smo s time da ćemo slijedećih mjeseci moći spavati pod kolima. Imali smo samo jedan željezni krevet koji je ostavila u Omaha neka obitelj, a Jackson ga je kupio za odijelo od vrsnog engleskog sukna. U tom krevetu spavali su on i majka.

Napokon su, jedne nedjelje, svi koji su se priključili našoj karavani bili spremni za polazak.

Među nama je bio i jedan svećenik, neki Talijan koji se zvao Pelligrini i izgledao kao zločinac. Odr-

žao je vrlo kratku misu, što nam je svima odgovaralo jer je uporno padala kiša. Kišilo je cijelu noć, ali kad smo krenuli u ranu zoru, pljušak je prestao.

Napustili smo Omahu. Pred nama su ležale široke nizine Nebraske, koje su, navodno, vrvjele Sijuksima i Panijima.

Imali smo tri puške i dva revolvera. Drugi su imali jednu pušku i ni jedan revolver.

Gotovo cio mjesec vozili smo se kroz Nebrasku. Muškarci u našoj karavani jedino su u lovu razbijali dosadu i jednoličnost putovanja.

Jedini ljudi koje smo sreli bila je neka skupina koja kao da je bila sastavljena od mješanaca Crnaca i Kineza.

Dogodilo se to na rijeci Platte. Pobjegli su kad su se pojavila naša kola sa psima, ženama i djecom. Neki od nas zabavili su se se tim, što su odjahali za njima i pucali u zrak, što je veoma razbjesnilo Jima Bridgera. Još se sasvim dobro sjećam što nam je tada kazao.

— Takva bi šala mogla stajati sve nas vrlo skupo, dragi moji. Mogli bismo izgubiti skalpove — opomenuo nas je. — To su bili Paniji. Indijanci. Ako im se nije dopala ta šala, kaznit će vas.

Jackson, koji nije sudjelovao u tome, ali je znao da je sudjelovao njegov sin John, iskorači i reče:

— Bridgeru, mi smo dovoljno sposobni da svima crvenokošcima u ovoj proklesoj zemlji pokažemo kako im je najpametnije da ostave na miru nas i naše skalpove.

Ljudi oko njega klimnuli su za to.

Bridger se osmjehne, klimne Jacksonu i povede svog konja prema rijeci.

Njegov prijatelj Frenchy, nizak i suhonjav, uzvikne: — Ovdje ćemo se ulogoriti.

Poslije sam vidio Bridgera kako se udaljuje na konju. Bila je skoro ponoć kad se sa sjevera vratio u logor. Toliko sam želio da ga upitam što je radio tako dugo u divljini.

...

Stigli smo u utvrdu Laramie. Tu kao da su bili trijezni jedino vojnici. Nikada u životu nisam vidio više pijanaca.

Građevne utvrde, gotovo sve od kamena, tvorile su pravokutnik oko vježbališta u čijoj je sredini na jarbolu vijorila zastava. Obori su bili puni konja i mazgi.

Našoj je karavani pripadala i jedna četrnaesteročlana obitelj. Zvali su se Ehrenberger i potjecali su iz Njemačke. Kad je karavana napustila utvrdu Laramie, bilo ih je još samo dvanaestero. Stari Ehrenberger je prodao svoja dva najmlađa sina za šezdeset dolara nekome nakupcu koji je posjetio našu karavanu i tražio momke za vojsku.

Taj je nakupac bio nizak i podebeo, sa šeširićem na okrugloj glavi. I Jackson ga je pozvao na kavu, a ja vjerujem da mu je majka stavila nešto u šalicu, jer je grozno iskrivio lice dok je pio. Htio se dočepati Johna. Ocjenjivački ga je promatrao vodenkastim očima.

— Otvori usta, momče! — reče Johnu.

— Ja neću u vojsku — odvrati John.

— Naravno — umiješa se Jackson — ali možeš ipak otvoriti usta, nije li tako? Tibbles bi ti htio samo pogledati zube.

John zine, a Tibbles mu zaviri u usta i kimne.

— Vrlo lijepo — reče. — Izvrsno! Ti bi mogao i željezo jesti, mladiću.

Jackson se gromko nasmije i pljesne Johna po leđima:

Tibblesa je zanimao i Bill, koji mu pokaže snagu svojih ruku. Učinio je to rado, jer je bio niži od Johna.

— Sedamdeset za obojicu — reče Tibbles. — Čujte, Jacksone, nigdje im neće biti bolje nego u vojsci. Dobra hrana, pristojna odjeća i krov nad glavom. Takvi momci mogu daleko dogurati. — Namršti se i počеше po vratu. — Hm, vjerujem da bi jedan od njih mogao postati major, ako ne i general.

— Meni je potpuno zanemario, premda me Jackson gurnuo čizmom, tako da sam iz sjene pokraj kola isteturao na sunce.

— To je Tom — reče Jackson. — Čudesan momak. Pametan kao... kao...

Nije mu padala na um nikakva pogodna riječ, što je bio samo još jedan dokaz da mu je važna jedino snaga.

Tibbles me pogleda tako da bi svatko drugi, nenaviknut na takav pogled, propao u zemlju od stida, no ja sam već doživio svakakva poniženja.

— Jacksone, dajem za oba momka osamdeset dolara — reče Tibbles koji me već bio zaboravio.

Osjetih majčin pogled i osmjeh-nuh joj se. Ne, Jackson me se neće tako lako riješiti.

— Što mislite o Tomu, Tibblesu? — upita uporno Jackson.

Tibbles slegne ramenima.

— Hm, Tom je u redu, Jacksone. Slušajte, ni za jednog momka još nisam ponudio više od trideset pet dolara. Za osamdeset možete kupiti u Kaliforniji dvokatnu kuću.

Tada se Jackson razbjesni. Uvijek se jasno vidjelo kad ga hvata bijes. Zajapurilo bi mu se lice.

Tibbles to nije znao.

— Osamdeset, Jacksone — ponovi. — Još nikada niste tako lako zaradili toliku svotu novca.

Jacksonu se napne vrat.

— Moji sinovi nisu za prodaju, Tibblesu — odvrati.

Tibbles nakrivi glavu i počne vaditi iz džepa novac. Zlatnike. Žut sjajan metal.

— Zlato — reče.

Jackson proguta slinu. Dovoljna je bila ta jedna jedina riječ da ga pokoleba. Ne odvajajući pogled od njegove ruke, reče:

— Trideset za maloga, Tibblesu.

Čuo sam majku kako je naglo udahнула zrak i činilo mi se da će mi se već u idućem trenutku zaustaviti srce.

Tada se nakašlje Tibbles.

— Stotinu i deset za svu trojicu — reče.

Htio je dobiti Johna i Billa, a ja sam bio, tako reći, samo dodatak. Sâm mu nisam ništa vrijedio.

Jackson udari šakom po stolu.

— Gubite se do vraga, Tibblesu! — vikne tako da su ga čuli gotovo svi u karavani. — Ne spadam među one koji za neku sitnu paru daju sinove vojsci.

Tibbles problijedi i promuca:

— Ali... ali pozvali ste me na kavu...

— Da, kavu ste popili! — progundava Jackson.

U utvrdi je upravo ponestalo kave, a nova pošiljka još nije stigla.

Tibbles ustane i pogleda majku.

— Oprostite, gospodo — reče. — Htlo sam samo...

— Gubite se, Tibblesu! — prekine ga John.

A Bill reče:

— Nećeš dobiti ni jednoga od nas, Tibbles.

Tada nisam znao je li time mislio i na mene.

— Ja neću biti vojnik — rekao sam.

Jackson se žustro okrene.

— Ti drži jezik za zubima! Ako te Tibbles želi, dobit će te. Vojsci su potrebni ljudi poput tebe, potrebni su joj glupani.

Tibbles kimne.

— Svakako — reče piskutavo.

— Ni jedan pametan čovjek neće obući uniformu, Tibblesu. Zar zbog graha i slanine?

— Jelo je...

— Odvratno, Tibblesu. Znam to, do vraga. Bio sam dvije godine u vojsci.

— O tome nisam imao pojma.

— Novac teče generalima u džep, a obični vojnici ne dobivaju ništa. Pa ipak, potrebna je vojska. — Jacksonov glas postane tiši i smireniji. — Tko se dobrovoljno javi, zaslužuje priznanje. Da mi je manje od dvadeset godina, ja bih to učinio. Ovaj dječak — pokaže na mene — vrlo je pogodan za vojsku, Tibblesu. Mogao bi postati general.

Tibbles kimne.

— Tom želi postati vojnik, Tibblesu.

Meni se za tren smrači pred očima.

— Ne izgleda... ne izgleda baš naročito — napomene Tibbles.

Jackson se oporo nasmije.

— Onda?

Dok mi se još crnjelo pred očima, čuo sam zveckanje zlatnika i Billov pokušaj da mi pritekne u pomoć, što mu se nije isplatilo.

— Oče, ja mislim da Tom neće...

Dobivši od oca zaušnicu, Bill više ne reče ni riječi.

U međuvremenu mi se pred očima već razbistrilo, pa sam razabrao zlatnike u Jacksonovoj lijevoj ruci i Tibblesa kako uzima neki papir i žurno zapisuje nešto na njemu. Zaškripi pero po papiru dok se Jackson potpisivao.

— Mnogo hvala, Jacksone — reče Tibbles. — Neka se dječak za dva sata javi u prijemni ured. Treća zgrada lijevo. Na vratima je velik križ. — Osmjehne se blijedo. — Za one koji ne znaju čitati.

— Gubite se, Tibblesu! — reče oporim glasom Jackson. — Dječak će za dva sata biti ondje.

Tibbles siđe s kola.

II

Već tada nisam više mogao plakati i mislim da je to bilo najgore.

Majci su se pojavile u očima krupne suze kad sam stavio šešir na glavu. Na stolu je bila platnena vreća s nekim sitnicama koje će mi poslije vjerojatno oduzeti, jer vojnicima nisu potrebne nikakve sitnice.

Bill je sjedio na stražnjoj ivici kola i gledao pred sebe. Kao da ga je smetalo što odlazim. John je, međutim, ležao na krevetu i tiho šćukao neku pjesmu.

Platnenim se krovom na kolima poigravao vjetar.

Jackson se posvuda hvalio pred članovima karavane kako sam se dobrovoljno javio u vojsku i kako ću, po svoj prilici, postati general. Je li time htio umiriti svoju nečistu savjest?

Majka mi gurne preko stola platnenu vreću.

— Vrijeme je, Tome — reče, a glas joj zadršće.

Kimnuo sam, jer nisam bio u stanju da bilo što kažem.

Bill podigne pogled.

— Ako ti se ne bude sviđalo, možeš i nakon dvije godine doći u Kaliforniju, mali — reče.

— Bit će mu u vojsci vrlo lijepo — dobaci s kreveta John. — Ne brinite. Našem će pjevčicu ubrzo narasti perje.

Majka me poljubi u usta, a jedna mi suza padne na nos.

— Javit ćemo ti se kad stignemo onamo — reče ona tiho, prigušenim glasom. — Jadni moj mali — prošapće i priljubi obraz uz moje lice.

— Do viđenja, mama — reko.

I više ništa. Baš ništa mi nije padalo na pamet.

Spustih se s kola i ugledah Jacksona kako dolazi. Bio je zajapuren i neprestano je treptao upaljenim očnim kapcima. Htio sam otići, izbjeci ga, ali on užurbano dotrči.

— Hej, htio si se odšuljati, je li? — vikne. — Slušaj me dobro, mali! — Raskorači se preda mnom i pogleda me odozgo, tako da me, premda me nije dirnuo, nekako gušilo. — Jednog ćeš mi dana biti zahvalan zbog ove odluke. Sve sam pokušao kako bih stvorio od tebe sposobna čovjeka, ali nije koristilo. U vojsci te će naučiti reda i pameti. Nekoli-

ko godina vježbi pomoći će ti, razumiješ me, mali?

— Razumijem — reko.

— Što imaš u toj vreći?

— Mama mi je spremila neke stvari.

— Imaš li novaca?

Nikada nisam imao novaca, pa zatresoh glavom.

— To sam i mislio — reče on i izvadi pet srebrnih dolara, pravo bogatstvo za mene, jer još nikada nisam imao u džepu ni centa. — Evo ti, da se u početku lakše snađeš. — Spusti mi novac u džep bluze. — A sada, hajde, mali!

Ljudi iz karavane gledali su za mnom. Na izlazu iz kruga koji su stvorila kola stajao je Jim Bridger. Spustih pogled i ponadah se da neće ništa reći, ali mi on priđe i položi ruku na rame.

— I najgori je narednik bolji od tvoga oca, sinko — reče. — Ako budeš malo pripazio, sačuvat ćeš glavu.

Pogledah njegovo preplanulo lice, čelično sive oči, pa reko:

— Pazite na mamu, molim vas!

Bridger podigne obrve, zatim klimne i još jednom me potapša po ramenu.

Penjući se na zaravanak na kojem su stajale građevine utvrde, susreo sam još jednog mladića iz naše karavane. Zvao se Pete Hart. Sjećao sam se da su mu jednom za vrijeme putovanja, negdje u preriji, razbili nos kad je iznenadio na rijeci Mary Stinson dok je prala rublje i podigao joj odostraga suknju.

Petova majka, žena srednjih godina o kojoj se šaputalo da je u Kansas Cityju bila prostitutka, prodala

je sina Tibblesu zato što je on u karavani stekao nekoliko desetaka neprijatelja. Naime, on nije bio jedini koji je bacio oko na Mary, ali se ostali nisu odali. Zbog toga su svi bili još gnjevniji na njega, jer se usudio učiniti ono o čemu su drugi samo maštali. Svi ti muževi i momci, koji su se pravili svecima i istukli ga zbog njegove nepristojnosti, sada su se veoma radovali što on odlazi.

Međutim, Pete se nije htio pridružiti vojsci. To sam naslutio čim sam ga ugledao.

Bio je oko pet centimetara viši od mene, ali snažnije građen i mišićav. Osim toga, znao je čitati, pisati i računati. Onima koji su šaputali o njegovoj majci vjerojatno bi bilo pametnije da su se upitali tko ga je naučio čitati, pisati i računati.

Sviđao mi se, premda nisam zapravo nikada razgovarao s njime.

Dakako, od početka sam znao da njegovu pažnju privlači Mary, djevojka vatreno crvene kose i zelenih očiju.

Pete je imao bujnu kosu, žutu poput slame, i tamne oči. Upravo je puštao brk koji je, doduše, izgledao prilično jedno; ipak, imao je na licu više dlaka nego ja.

— Hej, ti! — dovikne on.

Zastadoh i pogledah ga. Penjao se dugačkim odlučnim koracima.

— Nisi li ti jedan od Jacksonovih? — zapita on.

Kimnuh.

— Gluhonijem si?

— Ja sam Tom.

— Stari te se želi riješiti, je li?

— Ja sam dobrovoljac — slagah.

On se nasmije.

— Ne izgledaš mi kao budala, Tome.

— Jesi li i ti dobrovoljac?

— Zar izgledam kao budala?

— Ne.

On kimne, te podosmo zajedno. Iznenada se zaustavi i okrene.

Dolje su stajala kola u velikom krugu.

— Ti bijednici još će se čuditi! — prekine tišinu.

— Kako to misliš, Pete? — upitah načulivši uši.

Prvi put padne mi na um pomisao da bih se mogao osvetiti Jacksonu. Istu misao izrazi i Pete.

— Doista vjeruješ da ću ja postati vojak, Tom — zapita on ne pogledavši me.

— Tko zna — odgovorih i pri tome pomislih kako bi on izgledao sasvim pristalo u uniformi.

Pete se tiho nasmije.

— A, ne, ja neću, Tome. Mama je dobila trideset dolara, pa neka se proveseli nekoliko dana. No, đavo odnio te bijednike koji joj dosađuju. Tog prokletog popa i ostale. Došli su noću kao lopovi i nisam mogao zaspati. Licemjerni ološ!

Pljune. Nisam ga baš potpuno razumio, ali mu ne postavih nikakvo pitanje.

On, međutim, nastavi:

— Hulje, sve su to hulje!

— Tako je — složih se. — No, čudit će se još oni!

— I te kako će se još čuditi, Tome — potvrdi on i pogleda me. — I ti namjeravaš pobjeći?

— Jasno, Pete.

— Izvrsno. Zajedno ćemo lakše uspjeti. Tko zna, možda ćemo morati i da se borimo kako bismo se probili. Znaš li pucati?

— Naravno.

Od te mi laži jurne krv u glavu. Istina, nekoliko sam puta vježbao

pucati, prema Jacksonovim uputama, ali nikada se nisam odlikovao u tome.

— Dobro — reče on. — Požuri, već kasnimo.

Koraćali smo jedan uz drugoga i obojica nosili preko ramena zavežljaj.

— Slušaj, nestat ćemo još noćas — reče on. — Sutra bismo se vjerovatno već našli u uniformi i tada bi sve bilo zamršenije. Najjednostavnije je da pobjegnemo još noćas. Pričekat ćemo do ponoći. Jasno?

— Jasno, Pete.

— Potrebne su nam samo dvije pristojne puške i možda jedan revolver. Hrana nije nikakav problem. Nju ćemo uzeti iz kola.

— Nije problem.

— Međutim, oružje treba da nabavimo u utvrdi, Tome. Zavirit ću u skladište oružja. Ako nam to ne uspije, ukrast ćemo puške stražarima.

Bio je to dobar plan. No, tada mi padne na um da smo se skoro cio mjesec vozili kroz Nebrasku. Pješice bi nam vjerovatno bilo potrebno pola godine ili više.

— Trebaju nam i konji, Pete.

— Oni su već pripremljeni — reče on i osmijehne se.

— Tada je sve u redu.

— Znaš li tko će se pobrinuti za to?

Uslijevano se nasmijehom.

— Mogu misliti, Pete.

— Baš si lukav. Po svoj si prilici i ti bacio oko na nju.

— Zgodna je.

— Ali je moja, Tome.

— To je u redu.

On me zagrli slobodnom rukom.

— U Friscu ćemo se vjenčati, sviđalo se to tina kramarima ili ne.

Mary je najbolja djevojka na svijetu i mi se iskreno volimo. Ono na rijeci bila je samo glupa šala, Tome.

— U to ne sumnjam. Zna li Mary da ne bježiš sâm?

— Čekat će nas dva konja, Tome. Pripremio sam jednog rezervnog konja. Na njemu možeš ti jahati. Pokušat ćemo, ako budemo imali dovoljno vremena, povesti sa sobom i jednu mazgu.

Popevši se do utvrde, ugledasmo Tibblesa kako nam maše objema rukama.

— Eh, tom prokletom pasjem sinu najradije bih odrezao uši! — reče Pete.

— Već će on dobiti svoje — dobacih ja, trudeći se da mi glas zvuči prijeteći.

...

Bili smo četvorica. Oba Ehrenbergera, Pete i ja.

Tibbles nas pusti da čekamo vani pola sata. Kad se vratio, zadovoljno se i lukavo smješкао.

— On je zaradio na svakome od nas po dvadesetak dolara — promrmlja Pete. — Pogledaj narednika, Tome! Izgleda kao robovlasnik.

Narednik je bio jak kao vol, a crna mu je kosa rasla gotovo do polovice čela. Desnu mu je stranu lica ukrašavala brazgotina što se protezala od brade do uha.

Tibbles mu krotko priđe i reče:

— Eto, to su oni, naredniče! Joseph Ehrenberger, Walt Ehrenberger, Peter Hart i Thomas Jackson.

Narednik prijede pogledom po nama, ali mene i kao da je prekoračio. Tek kad nas je ponovo pogledao, dobaci mi pogled koji me proboda.

— Dobro, Tibblesu — reče.

Tibbles se osmjehne, podigne šešir i udalji se brzim i kratkim koracima.

Iza nas se okupiše vojnici. Čuo sam jednog kako govori:

— Pogledaj ovoga mršavka, Joe! On će dobro zabaviti naše.

— Mir! — drekne narednik i malo se raskorači. — Gospodo moja, dobrodošli u utvrdu Laramie. — Oblizne donju usnicu. — Ja sam narednik Paine. Kad sam se prije dvadeset godina javio u vojsku, dobivali smo sedam dolara mjesečno. Danas se dobiva sedamnaest.

— Hura! — vikne jedan čovjek u pozadini.

Narednik je neko vrijeme pričao o disciplini i redu koji treba da vladaju u velikoj porodici.

— Radi se o tome da se osvoji zemlja koja je naseljena Indijancima, gospodo moja — uzvikne on. — No, ne očekuju nas borbe samo s njima nego i s olujama, snježnim mećavama i pustinjskom žegom, a da i ne spominjem divlje zvijeri. Zato su tu potrebni ljudi poput mene.

Taj narednik, koji nam je htio istodobno biti i majka i otac, sve, trudio se da nas očara svojim riječima. Nađemo li se u nevolji, slomljeni očajem, treba samo da se obratimo njemu. Možemo mu mirne duše kazati sve što nas tišti. A on će, sa svoje strane, od nas mekušaca stvoriti najčvršće vojnike na svijetu, junake.

Mi smo šutke slušali i stajali između njega i vojnika.

Činilo se da sve to veoma zabavlja Ehrenbergerove: smijali su se klimali jedan drugome i klicali

„hura“ jer su vrlo loše govorili engleski.

Pete se nije ni jednom nasmijao. Međutim, kad nas je narednik počeo ispitivati, jednoga po jednoga, jesmo li spremni da postanemo dobri vojnici, on je odgovorio glasno i jasno:

— Svakako, gospodine naredniče. Svi će još čuti o meni.

— Thomase Jacksone? — uzvikne narednik. — Vrijeme je da se od tebe stvori čovjek, nije li tako?

— Bit ću prvorazredan vojnik dokle god ne posijedim — odgovorio sam ozbiljno.

Pete me gurnu laktom, a narednik reče:

— Mnogo sreće, mali! Mnogo sreće!

Zvučalo je to nekako zabrinuto.

Dobili smo uniforme i cipele. Nakon toga smo smjeli pogledati svoje spavaonice: niz uskih ležajeva u dugačkim barakama u kojima je usred dana bilo polumračno. Tada dobismo jelo koje i nije bilo tako loše kako smo očekivali.

— Najedi se pošteno — reče Pete. — Tko zna kada ćemo opet okusiti pravo jelo.

Nisam bio gladan, ali sam natrpao želudac.

Srce mi je tako lupalo da sam ga osjećao u grlu. Pete je preuzeo svu brigu na sebe, nastojao se u mraku dočepati oružja, a ja sam na taj način imao dovoljno vremena da razmišljam o svojoj budućnosti. Osjećao sam kako drhtim dok je on pripremao naš bijeg.

Uniforme nismo još obukli, a nismo ih ni namjeravali navući na sebe.

Bilo je jedan sat poslije ponoći kad se do mene došuljao Pete. Ugladao sam ga već izdaleka i pomislio u isti čas da svi stražari po svojoj prilici drijemaju. Naime, donio je dvije puške i dva revolvera. Pojma nisam imao kako funkcioniraju revolveri. Poslije sam saznao da su to koltovi u čije se bubnjiće stavlja pet metaka, što se ubrzo pokazalo kao vrlo velika prednost.

Obje su puške bile kratke. Pete mi objasni da su to karabinke kakvima se služi konjica.

Tako smo napustili utvrdnu Laramie nakon pola dana službovanja.

Na svome bijegu nismo imali nikakvih poteškoća, pa neću mnogo pisati o njemu.

Pete je išao na čelu. Izvrano se snalazio u mraku, pa nismo promašili mjesto gdje nas je čekala Mary s oba konja.

Inače, te sam se noći uvjerio na svoje oči da Pete nije zgriješio tamo na rijeci. Plaho i uljudno ostao sam u pozadini dok su se oni grlili i govorili jedno drugome riječi koje su mi do tada bile nepoznate.

Nakon nekog vremena Pete me pozove i tiho reče:

— Mary je pokušala pribaviti hranu, ali je sve zatvoreno jer se oni dolje boje da bi mogli doći međvjedi.

— Pa dobro smo se najeli — odgovorih promuklo.

Mary se na časak nasmije.

— Ti si Thomas Jackson, zar ne?

— Jesam.

— Dobro je što si uz Petea. Možete čuvati jedan drugoga.

— I hoćemo — izjavih odlučno.

Još jednom su se poljubili, a onda sam opazio da su joj u očima suze, zatim na obrazima.

— Da ti se barem ništa ne dogodi, Pete — ponavljala je. — Da ti se barem ništa ne dogodi u toj divljini!

— Ne brini, zečicu! — reče Pete.

Napokon smo se popeli u sedla i odjahali.

Našavši se na vrhu brda, vidjeli smo posvuda vatrice svih karavana koje su u utvrdi obnavljale svoje zalihne hrane.

Nad nama je bila Mliječna staza s bezbrojnim točkicama koje su tvorile koprenu.

Tako smo jahali kroz noć i nisam baš bio uvjeren da Pete zna kamo jašemo. No to me nije smetalo. Zemlja je bila dovoljno velika za nas dvojicu.

III

Sjediti na sanduku u prerijskim kolima koja poskakuju nije nimalo ugodno, ali dva dana jahanja sasvim su dovoljna da se dobije dojam kako se cijelo tijelo pretvorilo u ranu.

Čak je i Peteu, koji je u karavani jahao na majčinu konju i često pratilo Jima Bridgera, sutradan bilo svega dosta. Žalio se na bolove u leđima, dok ja nisam mogao kazati gdje me zapravo ne boli. Ranjava mi je bila unutrašnja strana bedara, a koljena još više. Jedino su stopala ostala nepovrijeđena.

Međutim, trećeg dana jednostavno nisam više mogao sjesti u sedlo, pa smo odlučili da malo hodamo.

Budući da sam išao iza Petea, jasno sam mogao vidjeti kako izgleda to naše hodanje. Pete je koračao kao da ima drvene noge i ukočen vrat.

Udaljivši se u jednom trenu skoro stotinu metara od mene, on zastane i okrene se. Bilo je pravo čudo što se, usprkos svojim vlastitim poteškoćama, mogao još smijati od srca. Ptice, koje su se pritajile u grmlju i vjerojatno nas radoznalo promatrale, preplašeno su zalepršale krilima i poletjele. Pete se skvrči od smijeha i zastenje iscrpljeno kad se ponoro uspravio.

— Gegaš se kao stara patka, Tome — dovikne mi.

Bio sam umoran kao pas, očajan i gladan. Osim toga, imao sam rupu u kutnjaku. Činilo mi se da mi otiče cijela glava. Pa ipak sam se našmijao njegovoj šali.

Cio smo dan ostali na brdu, donijeli vode iz potoka, a uvečer smo se ispružili potrbuške na obali i pokušavali golim rukama uhvatiti ribe.

Napokon sam se sjetio neke slike koju sam jednom vidio. Na toj je slici neki čovjek u odjeći od bizonske kože lovio ribe zašiljenim prutom. Uzalud sam tražio grm u kojem bi se mogao odrezati takav prut, pa smo pošli na spavanje, a da nismo ništa pojeli.

Ujutro smo još jednom okušali sreću. Legao sam u šaš što je rastao oko malena jezera u kojem se voda nije gotovo ni micala. Ovoga puta pošlo mi je za rukom da uhvatim ribu.

Pojeli smo je za doručak, ispekavši je na vatri. Premda smo s granja koje smo bacali u vatru skinuli lišće, ipak se stvorio velik dim, tako da smo, ponovo krenuvši, strepili nismo li možda primamili Indijance ili vojnike koji tragaju za nama.

Jahali smo do podneva, iako smo već bili napola mrtvi od umora. No, tek popodne ugledali smo jahače na

brdu na sjeveru. Nismo mogli jasno razabrati radi li se o Indijancima ili vojnicima. Ubrzo su nestali s vida, ali sada smo znali da nismo sami u divljini.

* * *

Više nismo palili vatre, iako su noći bile prilično hladne.

— Misliš li da su to bili Indijanci? — zapita Pete kad su upravo utihnuli kojoti.

— Ne znam — priznah. — No, da su to Indijanci, vjerojatno bi već odavno napali.

— Ponekad čekaju vrlo dugo — reče tiho Pete. — Najprije plešu i pitaju bogove je li povoljan dan. Katkad čekaju i do svitanja, jer je to najpogodnije doba za napad.

— Odakle znaš sve to? — upitah ga.

— Zar nisi pročitao Cooperovu knjigu? »Kožnatu čarapu«?

— Nisam. Zar to piše u njoj?

— Tako je — odgovori Pete. — Indijanci se ponajčešće pojave iz jutarnje maglice. Kad ih ugledaš, već je prekasno. Ili ti razbiju glavu ili te usmrte strijelom, a onda te skalpiraju. Ponekad ti i odrežu uši.

— Zašto?

— Takav je običaj. Sve to ima svoje razloge. Tome — reče Pete i sjedne. — No, to su bili Indijanci na Istoku. Oni su se sukobljavali s osvajačima Francuzima i Englezima. Lako se mogu razumjeti takvi njihovi postupci. Branili su se.

— Misliš li da će nas ovi Indijanci ostaviti na miru jer im mi, zapravo, ničim ne prijetimo?

— Odakle to oni mogu znati?

— Pa, zar mi izgledamo tako kao da namjeravamo napasti njih?

— Ne znam. Tome. Jim Bridger je jedno kazao da se ponekad ne

mogu odgonetnuti misli Indijanaca. Ponekad valja biti oprezan.

Cijelo je vrijeme Pete držao u rukama pušku, a na gunju mu je ležao revolver.

— Čuješ li što? — zapita iznena-da.

Osluhnuo sam, ali nisam čuo ništa neobično.

— Bili smo prilično glupi što smo se ulogorili tako blizu potoka — reče on. — Ne možemo ih čuti ako nam se približe.

Pokupili smo svoje stvari, popeli se na brežuljak i ostavili sedla na konjima. Sjedili smo na tlu dok je švitlalo i osluškivali, ali ništa nismo čuli.

Nismo se micali. Umotavši se u gunjeve, naslanjali smo se jedan na drugoga leđima, tako da smo mogli vidjeti na sve strane ne okrećući glave.

Mrak je uzmicao. Napokon izađe sunce i tada posve zaboravismo na strah.

Ponovo smo pokušali uhvatiti ribu, ali nam to nije uspjelo pa smo krenuli, sunce je bilo iza nas.

Oko podneva stigli smo u vrlo nepregledan kraj. Naokolo su se dizala brda, poneka obrasla kržljivim borovima, a poneka su izuzev mjestimično grmlje i travu, bila gola.

Ostavljali smo jasan trag u travi, pa su nam se vojnici, ako su nas slijedili, lako mogli naći na petama.

Popodne kad je postalo tako vruće da smo svukli i košulje, odlučimo da krenemo u lov, jer smo bili sigurni da u blizini nije bilo Indijanaca. Toliko smo bili ogladnjeli da nas je bolio trbuh. Cio smo dan s vremena na vrijeme vidjeli antilope, a naši su konji neprestano istje-rivali iz skrovišta prerijske zecave.

ali su ovi, međutim, trčali tako brzo i krivudavo da ih je bilo gotovo nemoguće pogoditi.

Odabrali smo usku i kratku dolinu između dvaju obronaka obraslih rijetkom šumom. Pete je predložio da će mi dotjerati divljač, jer sam ja, po svoj prilici, bolji strijelac, ali sam ja to odbio; napokon je on stao na zapadnom kraju doline, dok sam ja prešao preko vrha brežuljka, napravio velik luk i na drugom kraju doline nastavio jahati uzduž i poprijeko. Nisam mogao vidjeti Petea, ali sam dobro znao gdje je on.

Nakon nekoliko minuta pred mene iskoče iz suha potočnog korita jedna antilopa i njeno mladunče. Uz padinu potrči jedna lisica ili kojot kojega sam vjerojatno probudio iz sna. Zaustavi se gore i pogleda me kako jašem kroz dolinu. Preda mnom su trčali antilopa i njeno mladunče koje je imalo tako tanke noge da sam pri svakom skoku strahovao da će ih slomiti.

Nisam htio da Pete ustrijeli antilopu i mladunče, ali su oni trčali baš prema borovima iza kojih je ležao Pete.

Tada odjekne pucanj i antilopa se prevrne u trku i padne u visoku travu. Mladunče napravi još nekoliko skokova i zaustavi se ondje gdje mu se srušila majka.

Ja sam povukao uzde i malo se uspravio u sedlu, da bih vidio Petea. Među borovima se lelujaao oblacić dima, ali Petea nije bilo na vidiku. Kad sam htio ponovo potjerati konja, opet odjekne hitac. Pomislio sam da je sada pogođeno mladunče, ali je ono još stajalo u travi, na nesigurnim tankim nožicama.

Tada sam krenuo uz podnožje brežuljka i popeo se na malenu uz-

visinu. U tom sam času ugledao vojnike koji su se pojavili na vrhu brda i prodorno vikali. Dvadesetak metara ispred mene ležao je na leđima Pete. Kako je imao na sebi samo potkošulju, vidio sam ranu na njegovim prsima.

Trenutak sam nepomično sjedio u sedlu, jer sam se ukočio od straha i stalo mi je srce. Tada opazih ponovo vojnike koji su u galopu jurili nizbrdo, te naglo okrenuh konja i udarih ga petama svojih vojničkih cipela.

Pucali su za mnom, no nisu pogodili ni mene ni konja. Najednom nisam više osjećao nikakvih bolova. Nikada više u životu nisam jahao tako brzo i tako daleko kao tog popodneva kad su me progonili vojnici.

Cijelo sam vrijeme mislio na Petea i Mary i pitao se zašto su pucali na Petea kad nije bio vojnik niti je, prema tome, mogao biti dezterter.

Htjeli su i mene uhvatiti, ali sam im neprestano bio izvan domašaja; konj mi je bio odmoran, a imao sam i sreću. Progonili su me do mraka; tada sam se, budući da nisam znao gdje se nalazim, zavukao u uzak jarak iz kojeg je raslo gusto grmlje. Ondje sam se skrivao i cio slijedeći dan. Jednom sam ugledao vojnike, daleko na sjeveru; vjerojatno su se vraćali u utvrdu Laramie.

Noć sam proveo na brdu, a ujutro sam se vratio u dolinu gdje su ubili Petea. Prizor koji sam ugledao bio je grozan. Pete je ležao na istome mjestu. Naokolo su stajali lešinari. Bio sam tako bijesan, a vjerojatno i sulud, da sam uzeo revolver i pucao dokle god ga nisam ispraznio. Tada sam zgrabio pušku i opalio na jednog kojota koji se zatekao

u blizini i gledao me; pogodio sam ga u glavu.

Do zalaska sunca iskopao sam Peteu grob; to sam učinio tavom koju nam je dala Mary.

Jahao sam kroz noć dokle god se više nije čulo zavijanje kojotâ. Sjećam se još samo da sam skliznuo sa sedla i htio uzeti gunj, kad mi se tako zavrtilo u glavi da više nisam osjećao tla pod nogama i da sam se počeo rušiti.

Od tog časa nisam znao više ništa.

...

Prvi Indijanac kojega sam u svom životu ugledao iz blizine bio je neki starac bijele kose.

Vidljivo se radovao što nisam umro; poslije sam saznao da mu je bilo veoma stalo do toga, jer je dan i pol plesao oko mene, posipao me kukuruznim kruhom i udružio se sa svim dobrim i zlim duhovima kako bi me vratio među žive.

Kad sam pokrenuo oči, zabolje me vrat, a kad sam pokušao malo podići glavu, sijevnula mi je bol kroz cijelo tijelo do stopala što su gola virila ispod krzna kojim su me bili pokrili.

Oko mene je bilo prilično mračno, ali sam vidio nad sobom malo neba i dima koji se lelujavao uz motku i izlazio iz šatora.

Stari se Indijanac, koji je, kao što sam poslije saznao, bio neka vrst liječnika, nasmije od uha do uha. Lice mu je bilo smežurano kao stari papir. Imao je još samo dva ili tri zuba i vjerojatno je već navršio stotinu godina.

— Hej — rekoh mu slabim glasom. On žustro kimne glavom.

— Ej — odgovori visokim glasom. Podigne glavu i zapjeva tako

glasno da ga je zacijelo čulo offelo selo ili svi oni koji su se zatekli u blizini.

Uskoro su počeli dolaziti kako bi me pogledali, i svatko je kazao ponešto što nisam mogao razumjeti, ali nisam htio biti nepristojan, pa sam mrmljao:

— Hej!

Smješkao sam im se. Pri tome mi nije bilo naročito ugodno, ali sam se nadao da im nije osobito stalo do toga da me ubiju. Skalpirati me nisu mogli jer je moja glava bila posve gola.

Dolazile su i žene i djeca. Djeca su pljeskala rukama, opipavala moju ćelavu glavu i skakutala oko mene. Nekoliko je starijih djevojčica hihotalo pokrivši rukama usta.

Nisam znao kojem plemenu pripadaju. Muškarci su bili visoki, širokih ramena i uskih bokova. I žene su bile bolje građene nego one koje sam vidio u Omahi. Neki su muškarci raspustili kosu, a neki su spleli kratke pletenice. Djevojke su imale razdjeljak u sredini i dvije pletenice ili dva repa koji su im dosezali do grudí.

Većina je muškaraca bila polugola, pa sam, gledajući ih, opet imao dojam da sam kržljavko. Osjećao sam se još bespomoćnijim nego prije. Uzalud sam tražio pogledom svoje oružje. Jedino su mi cipele bile kraj glave. Nedostajali su košulja, hlače i donje rublje, a jedan je imao na glavi šešir koji je sličio na moj, samo što na mojem šeširu nije bilo orlovih pera.

Pošto je i posljednji posjetilac otišao, ostala je samo neka debela žena. Ona mi donese zdjelu od kore, punu vode. Uljudno sam joj zahvalio i popio svu vodu.

Žena nije bila tako stara kao muškarac kraj mene. Odmah je, čini se, shvatila da sam tek okvasio grlo. Vikne nešto, a u šator uđe neka djevojka i odnese zdjelicu. Starica stavi palac u usta, počne ga sisati i reče nešto, po svoj prilici da ću još dobiti.

Ja joj klimnuh i podigoh se na laktove.

— Zar ovdje nitko ne govori engleski? — upitah.

— Ej — reče starac i opet se široko nasmiješi.

Ništa drugo nisam mogao čuti od njega. Kad god bih otvorio usta, uvijek bi me dočekalo samo »ej«.

Donijeli su mi još jednu zdjelicu vode i juhu u kojoj su bili komadići mesa. Pomirisah juhu.

— Dobra je — rekoh debeloj ženi kraj koje su sada sjedile neka mlađa žena i djevojka koja je donijela vodu.

Nisam mogao zaključiti je li djevojka starčeva kćerka, jer je bila ljepša od njega ili kćerka debele žene.

Počeo sam se baviti mišlju što oni namjeravaju sa mnom. Dobio sam vode i hrane, a svi su ljubazni i spremni da pomognu. Pretpostavio sam da im nije nakana da me ubiju.

Popio sam prilično mnogo vode. Predvečer više nisam mogao izdržati. Pravio sam se da ću ustati, nadajući se da će žene napustiti šator. Međutim, nisu se ni pomakle, samo su me ohrabrivale klimanjem glave, dok se nije napokon digla ona mlađa i pružila mi ruku.

Postideno sam se osmjehnuo, zatresao glavom i prkosno legao.

Napokon kao da je debela žena shvatila o čemu se radi pa je obje

mlađe žene istjerala napolje, ali je ona ostala uz starca koji je legao na krzno i zaspao.

Kako mi nije preostalo ništa drugo, ustao sam gol kao od majke rođen, no užasno me razljutilo njezino smijuljenje.

— Gdje mi je odjeća? — upitao sam prilično bijesno i pokazao joj što mislim.

Ona klimne i izađe. Čekao sam skoro pola sata. Tada mi je donijela donje rublje; tko zna što je učinila s njime, jer je smrdjelo na slaninu i crveni luk.

— A ostalo? Hlače i košulja? Vratite mi sve, razumijete?

Nije razumjela. Gledala me kako oblačim donje rublje, a kad sam zakopčao desetak dugmeta od trbuha do vrata, dobacila mi je moje nove vojničke cipele; to je, očito, bio znak da više ne mogu ništa očekivati.

Napokon sam izišao. Bio sam sretan što se već spuštao sumrak. Usprkos tome, privukao sam pažnju svih. Naročito sam uzbudio djecu i pse koji su me otpratili kroz selo do grmlja.

Pošto sam nekoliko puta uzalud pokušavao objasniti djeci da mi nije do igre, obavio sam ono zbog čega sam i izišao iz šatora.

U taj čas ugledao sam u daljini, na jugozapadu, dim.

Već sam naučio ocjenjivati udaljenost, pa sam zaključio da je dim udaljen od nas pedeset do šezdeset kilometara. Budući da sam znao da zapadno od utvrde Laramie ne postoji ni jedno naselje, pretpostavio sam da se radi o nekoj karavani, logoru lovaca na bizone ili indijanskom selu. Bilo kako bilo, odlučio sam da u toku naći pokušam pobje-

ći. Međutim, ovoga puta bio sam posve sam, a još nikada u životu nisam ukrao konja.

Vraćajući se prema šatoru, osjetio sam takvu vrtoglavicu da sam posumnjao u svoj naum, a kad sam ušao u selo, gdje su me dočekali prijaznim smijehom, potpuno sam oduštao od svoje zamisli i odgodio je na neodređeno vrijeme. Htio sam najprije ustanoviti gdje se zapravo nalazim i kako se najlakše može ukrasti konj.

* * *

Od prvog dana postupali su prema meni kao prema Indijancu koji se rodio bijele puti i stoga mu se poklanja naročita pažnja. Ovdje nisam bio obična nakaza, već nešto neobično, nešto što posjeduje stannovitu vrijednost. To sam opazio vrlo brzo. Dobro su me hranili i jeo sam s tekom, premda sam drugog dana otkrio da mi ne daju bizonova mesa. To je meso trebalo štedjeti, pa bi s vremena na vrijeme zaklali psa. Starac, nije imao ni jednog sina, a već odavno nije mogao sudjelovati u lovu. Svoje je zalihe hrane dobivao kao nagradu za liječenje bolesnih i ranjenih stanovnika sela. Osim toga, dolazili su k njemu ljudi da dobiju mudar savjet kojim bi mogli riješiti svoje probleme.

Vjerujem da je starac dobro obavljao svoj posao, jer u selu nije imao neprijatelja. Tako nisam ni ja imao ni jednog neprijatelja. Mladići su se odnosili suzdržljivo prema meni, ali je razlog, vjerujem, ležao u tome što su se oko mene neprestano hiho-tale djevojke i dobacivale mi poglede od kojih su mi se žarile uši.

Povremeno bih otišao s većom djecom na potok, pa smo lovili ribu

štapovima, a naučio sam i to kako se lukom i strijelom mogu pogoditi zečevi, pa kako se gule i pripremaju za jelo.

Muškarci su u skupinama odlazili u lov. Neki bi se vratili uvečer, a neki bi bili odsutni nekoliko dana.

Svi su rado pričali sa mnom, naročito bi vremešne žene nezaustavljivo brbljale čim bih se pojavio; s vremenom sam naučio što znači jesti, pa sam mogao rukama pokazati da je u blizini mnogo bizona i da su muškarci pošli u lov. Ipak, vrlo teško sam mogao zapodjenuti pravi razgovor, i to je, po svoj prilici, bio razlog zbog kojega nisam postao pravi Indijanac.

IV

Nisam znao koliko je već dana prošlo kad sam se ponovo počeo ozbiljno baviti mišlju da pobjegnem. Imao sam dovoljno vremena da skujem plan. Sada sam, na primjer, znao kako se mogu dočepati konja, jer je jedan od mojih najboljih prijatelja bio poglavica među krotiteljima konja. Znao je doslovce razgovarati s konjima.

Međutim, nisam uspio izvršiti svoj naum jer su se one večeri kad sam osjetio nekakvu čežnju za zavičajem i bijelcima Indijanci iznenada spremili za pokret. To se zbilo neobično brzo.

Bilo je već kasno popodne kad smo krenuli.

Te večeri nismo daleko stigli niti smo podigli šatore, što se zbivalo samo kad se namjeravalo dulje vremena ostati na istome mjestu.

Dali su mi mojeg konja i sedlo, no ubrzo sam zamijetio da moj

konj nije dorastao njihovim niskim konjima kad je trebalo proći kroz neprohodan kraj prekriven grmljem. Ti su konji, maleni i ružni, bili okretni poput zečeva.

Sutradan smo krenuli rano ujutro i nakon nekoliko sati stigli smo do zaravanka s kojeg se pružao pogled na brdovito područje kroz koje je vijugala rijeka, srebrnasta pod sunčevim zrakama.

Jedan od mojih prijatelja pokaže dolje i reče mi nešto što nisam mogao razumjeti. Priduže nam se ostali i počnu ubrzano brbljati pokazujući prema rijeci, ali ja nisam mogao razabrati ništa neobično. Tek kad smo se napola spustili u dolinu, opazio sam dugačak niz kola koja su podizala prašinu.

U prvi čas zaigralo mi je srce od radosti. I Indijanci kao da su bili sretni. Naginjali su se prema meni i tapšali me po ramenu, kao da mi žele kazati da sam napokon uspio.

Međutim, dok smo jahali u dolinu, stekao sam dojam da ne mogu osobito mnogo očekivati od tih kola. Najednom više nisam bio uvjeren kako treba da im se radujem. No, sada nisam mogao učiniti nešto što bi razočaralo moje crvene prijatelje, jer su se potrudili da me doprate ovdje.

Napokon smo stigli do rijeke i Indijanci su odmah počeli podizati logor. Lovci su se udaljili i ubrzo donijeli antilope koje su žene gulile i vadile im utrobu. Djeca su skupljala drva, a i ja sam odjahao na obronak, nakupio granja, svezao ga i odvuкао za sobom do sredine spruda na kojem su se već podizali prvi šatori. Činilo se kao da se pripremaju da dulje vremena ostanu ovdje.

Kad sam ponovo odjahao po drva, naišao sam na duboke tragove kotača. Posvuda sam vidio tragove logorskih vatri, razbijene boce i krpe, te jedan kotač koji je zapeo u blatu. U obruč mu se zabila strijela.

Da li se pripremaju za neki napad? Pogledao sam oko sebe. Mjesto je, bez sumnje, bilo pogodno za prepad, jer je put kojim je trebalo da naiđu kola bio sakriven iza zavoja.

U tom sam času vidio nekoliko Indijanaca kako se, s lûkom i strijelom, veru uz obronak i nestaju iza kamenjara.

Vratio sam se bez drva i zaustavio kraj starca s kojim sam se već mogao prilično dobro sporazumjeti.

— Hej, zar se priprema prepad? — upitao sam ga dajući mu rukama znakove.

On se počne smijati, zafrrese glavom i pokaže na krzna pred šatorima, a zatim dade znak za jelo i piće.

Naslutio sam da namjeravaju mijenjati te stvari s ljudima iz karavana.

Odahnuo sam i opet počeo skupljati drva, ali nikako mi nisu izlazili iz glave mladići koji su se sakrili iza kamenjara.

Bilo je podne kad su se iza zavoja pojavili jahači.

Već prvi kojega sam ugledao, bješe mi poznat. Nekoliko se trenutaka nisam mogao ni pomaknuti i zabezegnuto sam stajao kraj starca i debele žene koji su sjedili na strunjačama napunjenima trskom.

Bio je to Jim Bridger. Uz njega je jahao Bill Jackson, moj polubrat, a iza njih se pojavio visoki crvenokosi Jim Nichols. Tada rađuh gacka-

nje po vodi i u grmlju na obali opazih Frenchyja, s puškom o boku.

Očito, odavno su znali da ih čekamo ovdje, ali jedno, bez sumnje, nisu znali; nisu slutili da sam među tim Indijancima i ja, odjeven u donje rublje i s vojničkim cipelama na nogama, ćelav kao i uvijek, ali bez šešira koji je pripao jednom Indijancu.

Jahali su prema logoru i ugledali me tek kad su zaustavili konje.

Izenada Bill Jackson otvori usta i ispusti krik koji mi još i danas odzvanja u ušima.

— Tome! Mali! Brate!

Taj izraz »brate« bio je za mene nov. Kod kuće su me zvali samo »mali«, premda sam bio viši od Billa.

Stajao sam kao ukopan.

— Zaboga! — proštenje on. — Zaboga, ti si to, zar ne? Ti si Tommy, mali iz Jacksonove obitelji!

Nisam ga mogao prevariti

— Jesam — odgovorih.

— Zaboga, kako si dospio ovamo, mali? Kako si se našao među tim Indijancima? Zar nisi postao vojnik?

— Nisam.

Približi se i Jim Bridger i gurne šešir na potiljak. Nije bio naročito visok, ali je postojalo u njemu nešto čime se isticao.

— Zdravo, Tome — reče. — Dobro je da si uspio. — Kao da je sve naslutio.

— Kako je mojoj majci? — upitah.

— Izvrsno, Tome. Do sada nismo imali nikakvih poteškoća. — Nagle se osvrne oko sebe. — Zar si sâm?

Klimnuo sam.

— A Pete? — zanima me.

— Mrtav je — rekoš — Ubili su ga vojnici.

Pažljivo me slušao i nije dopuštao Indijancima da mu smetaju, premda su nas neprestano htjeli prekinuti.

Pošto sam sve ispričao gotovo u jednom dahu, on kimne i reče:

— Imao si sreću, Tome. Vrlo veliku sreću.

— A Indijanci te nisu ubili — reče Bill. — Eto, to je još jedan dokaz koliko ima istine u pričama što se šire naokolo. Otac će se začuditi kad to čuje.

Naglo okrene konja. Pri tome je bio bezobziran kako to može biti samo jedan Jackson. Srušio je jednu ženu, dok je jednog dječaka konj udario kopitom. No, nije poklonio tome nikakvu pažnju, niti je zamijetio kako je Indijance zahvatila neka čudna uznemirenost.

Jim Bridger zamišljeno pogleda Frenchyja. No ništa se nije dogodilo: dječaku su bila samo ogrebeni prsa, a žena je otišla na rijeku da opere lice.

Jim Bridger sjaše. Činilo se da dobro poznaje mnoge Indijance, jer se rukovao s njima, dizao djecu sa zemlje i milovao ih, ljubio je najljepše djevojke i govorio sa svima njihovim jezikom. Jasno se vidjelo da se izvorsno slaže s Indijancima, i to je bilo dobro jer je on vodio našu karavanu.

Jim Bridger gledao me je ispiti-vački. Tada nakrivi glavu i namršti se.

Stajao sam kraj starca, a s moje lijeve strane nasmije se debela žena kao da me ohrabruje. Nisam znao

što su smislili, ali sam bio uvjeren da ću to saznati od Jima Bridgera.

Pošto me odmjerio pogledom, on klimne i reče:

— Ne znam da li svome ocu vrijediš toliko koliko su upravo nabrojali tvoji crveni prijatelji.

Dakle, crveni me prijatelji nisu uzalud mazili, nisu uzalud pazili cijelo vrijeme da mi se ništa ne dogodi.

Podignuh glavu i pogledah na istok. Pucketali su bičevi i mukali upregnuti volovi. Nad grmljem se dizala prema nebu prašina, gusta kao jutarnja magla. Jedva sam čekao da vidim Jacksonovo lice kad mu starac kaže svoj zahtjev.

Šteta što nije bio prisutan Pete. O, kako bi se radovao tome!

Napokon su se pojavila kola. Jim Bridger im dade znak da stvore polukrug.

Moja majka žurno siđe s kola i potrči prema meni dok su joj niz obraze tekle suze radosnice. Čvrsto smo se zagrlili, a ona je neprestano mucala:

— Sine moj dragi, sine moj dragi!

Tada je došao i Jackson.

— Pusti ga već jednom! — čuo sam njegov grubi glas.

Majka ga poslušala, kako je već bila navikla.

— Tako — reče on i odmjeri me od nogu do čelave glave na kojoj je sunce ostavilo traga. — Znači, pobjegao si, mali.

— Ne vjerujem da bi od mene postao general — odvratih, nastojeći da mi glas bude čvrst.

— Tome!

Podignuh glavu.

— Dobrodošao kući — reče Jackson tako glasno da su naokolo svi počeli klicati; tada se nagne k meni i prigušenim glasom prosikće tako tiho da sam ga jedino ja mogao čuti: — Zbog toga ću ti razbiti nos, prokleta protuho.

Govoreći to, smješкао se i položio mi ruku na rame kao da me je svojim srdačnim dočekom spasio iz kandži nekog čudovišta.

Kroz gomilu se progura Talijan Pelligrini i uzvikne:

— Dogodilo se čudo, ljudi, pravo čudo! Vratio se Tom Jackson, ljudi! Prošli su tjedni. Bio je sâm u ovoj divljini koju je priroda stvorila kako bi svakoga od nas izvrgla iskušenju. Tom Jackson, član naše porodice, uspio je u toj divljini ..

— Čekajte malo, Pelligrini! — prekine ga glasno Jackson. — Da čujemo najprije kako mu je bilo kod tih divljaka, nije li tako? Osim toga, pobrinut ćemo se za to da mu onaj Indijanac vrati šešir, a onaj drugi će svući košulju koja pripada malome.

U toč času Jim Bridger podigne pušku i ispali metak iznad Jacksonove glave.

— Samo polako! — uzvikne nakon hica, koji je zaprepastio i bijelce i Indijance.

— Što to znači? — zapita Jackson. — Mali je polugol, a odjeća pripada njemu, nije li tako?

— Slušajte, Jacksone, momka su Indijanci našli više mrtvog nego živog. Njegovali su ga, hranili i tjednima mu davali ležaj. — Jim Bridger pokaže na starca. — Ovo je poglavica Bizonov Rep. Smjestio je Toma kod sebe, njegovao ga i hranio. Indijanci su danima putovali

kako bi stigli ovamo i vratili Toma bijelcima. Istina, ja ne vjerujem da je puka slučajnost što su sreli baš pravu karavanu, no vi morate, Jacksone, ako želite dobiti Toma, ispuniti zahtjev tih Indijanaca. A vi želite dobiti Toma, zar ne?

Vidio sam kako Jackson guta sline. Na licu su mu se trzali mišići. Napokon duboko udahne i zapita:

— Kako to mislite, Bridgere?

— Onako kako sam kazao, Jacksone. Dobit ćete Toma za naknadu koja odgovara zalaganju.

Indijanci klimnuše glavama i osmjehnuše se okupljenim bijelcima koji kao da još nisu shvaćali što se zbiva.

— A, tako? — reče Jackson. — Vrlo zanimljivo, Bridgeru. Slušajte, momak ne pripada tim divljacima i vjerojatno je već dovoljno platio time što je preživio!

Članovi karavane složili su se s time. Pelligrini žustro klimne i reče:

— Nije mladića izliječio i doveo ovamo taj stari vrač, već bog koji ga je zaštitio svojom rukom. Mislim da najprije treba da molimo, a poslije možemo dati tim ljudima nekoliko poklona.

— Ne radi se tu o poklonima — napomene Bridger. — Radi se o trgovini.

— Lažnoj trgovini! — vikne Jackson — Treba da kupim nešto što mi oduvijek pripada.

— Zar niste prodali vojsci, Jacksone? — zapita Jim Bridger.

— Slušajte, Bridgeru, mi vas plaćamo, a ne ovi Indijanci — vikne promuklo Jackson. — Međutim, ako stojite na suprotnoj strani, onda se okritite orlovim perom.

Jim Bridger se osmjehne.

— Kao vođa ove karavane imam zadatak da uložim sav svoj trud kako bih vas doveo na cilj, nije li tako, Jacksone? Unajmili ste me zato što poznajem ovu zemlju i Indijance. Upravo stoga želim da se ispune zahtjevi tih ljudi, ako vam je imalo stalo do toga da vam se vrati Tom.

Jackson još više pocrveni.

— Tome! — vikne.

Ja sam slegnuo ramenima, a Jim Bridger odgovori umjesto mene:

— Tom tu ne odlučuje ni o čemu, Jacksone. On je privremeno predmet kojim se trguje.

— Do vraga, Bridgeru, Tom je moj sin!

— O! — reče Bridger smješkajući se.

— Što kažete na to? — dovikne Jackson članovima karavane.

— Tom pripada nama — vikne jedan kojemu ime nisam upamtio. — Indijanci mogu dobiti od nas nekoliko džepnih ogledala i ništa više.

Jim Bridger digne ruke i uspije ih stišati.

— Ja mislim da je taj zahtjev opravdan. Da bi dobio Toma, Jackson treba da dade slijedeće: burenice baruta, vreću kave, dvije vreće šećera, dvije olovne šipke, dva gurnja, jednu pušku i jedno zrcalo koje mora biti tako veliko da se u njemu vidi cijelo lice.

To je ipak bilo više nego što je Jackson mogao podnijeti, pa je na jednom prasnuo od bijesa. Zamahne šakama, ali mu Jim Bridger gurne kundak puške u želudac. Taj udarac ga zaustavi. Jim Bridger ga uhvati za nadlakticu i reče glamo i strogo:

— Na brežuljku su strijelci. Izbi je li svađa, bit će to kraj našeg putovanja.

Svi pogledaju prema brežuljku. Jedan postariji Indijanac vikne nešto, a na padini se pojavi desetak polugolih likova. Svi su napeli lukeve. Jedan izbaci strijelu koja se zabije u zemlju samo metar ispred Pelligrinija. Nakon toga svi se Indijanci opet povuku.

Tišinu prekine Jim Bridger:

— Jacksone, svojom tvrdoglavošću ugrožavate živote žena i djece, da i ne govorim o tome da biste vi vjerojatno prvi bili pogođeni strelicom ili metkom.

Jacksonu pozeleni lice.

— To je klopka, Bridgeru — izusti. — A vi ste sve to dobro znali, do vraga.

— Pojma nisam imao da je kod njih Tom, Jacksone — odvrati Jim Bridger. — Frenchy je zamijetio strijelce. Indijanci se postepeno navikavaju na to da ne mogu vjerovati ni jednome bijelcu.

— Bridgeru, ne mogu dati sve to što ste nabrojili. Umrijet ćemo od gladi. Bit će nas petoro ako nam se vrati Tom.

— Kazao sam da je to trgovina, Jacksone. Nagodit ćete se. Indijanci nisu naročito vješti trgovci. Time ne želim kazati da bi trebalo prevartiti ove Indijance, pogotovu ako se ima u vidu da mi napredujemo prilično sporo i da bismo svakako imali nevolja. No, pokušajte sniziti cijenu. Uvjeren sam da ćete se nagoditi. Ovdje ostajemo ionako do sutrašnjeg dana.

Jackson je neprijateljski pogledavao poglavicu, ali mu je ovaj uzvraćao prijaznim osmijesima. Jackson

se, dakako, nije mogao pomiriti s mišlju da će morati kako bi mene vratio u obitelj, dati mnogo više nego što je onih trideset dolara koje je dobio od Tibblesa.

No napokon je klimnuo.

Tako je privremeno izbjegnuta neposredna opasnost sukoba.

Pošao sam prema kolima Jacksonove obitelji gdje me polubrat John dočeka gotovo prijekornim pogledom.

— Dakle, opet si tu — kazao je.

V

Sutrašnji smo dan proveli na sprudu. Bio je to za mene izuzetan dan jer sam prvi put u životu poljubio djevojku.

No, o tome ću poslije pričati.

Budući da sam se napokon obukao kako treba, osjećao sam se ugodnije, premda još nisam znao kojoj ću strani pripasti. Uostalom, u početku mi je bilo sasvim svedno hoću li ubuduće putovati s karavanom ili ću kao član skupine Hunk-papa Sijuksa, odjeven samo u donje rublje, lutati Zapadom. Jedno je bilo sigurno: ako me ne uspije kupiti Jackson, očekuje me prilično gorka budućnost.

Članovi su karavane cio dan trgovali s Indijancima.

Ja nisam imao ni novaca ni volje da sudjelujem u tome. Umjesto toga, nemirno sam lutao naokolo i tražio Mary koju toga dana još nisam vidio. Njezina je majka svojim veselim i dosta raskalašenim ponašanjem pokušavala privući pažnju Indijanaca.

Prilično daleko od logora sjeo sam na kamen i pokušao srediti mi-

slu, što mi baš nije polazilo za rukom.

Vraćajući se prema logoru, susreo sam Mary. Kao da me tražila, jer se očigledno obradovala kad sam izišao iz žbunja. Nisam znao kako da se ponašam prema njoj, jer je voljela Petea, a Pete mi je bio prijatelj.

— Da sidemo do rijeke? — upitah je.

— Ako hoćeš — reče ona.

Odšetali smo do rijeke i sjeli na pješčani sprud. U logoru je bilo mirno.

— Bill je ispričao da su vojnici ustrijelili Petea — reče ona iznenađeno.

— To je istina — odgovorih.

Mary klimne i pogleda preko rijeke. Bila je, bez sumnje, najljepša djevojka koja se ikada zatekla u mojoj blizini, pa sam zaključio da je Pete imao veliku sreću što joj se svidio.

— Jesi li bio prisutan kad se to dogodilo? — upita ona ne pogledavši me.

— Nisam. Razdvojili smo se, jer smo htjeli pucati na divljač. Pete je upravo pogodio antilopu kad su ga ustrijelili. U prvi sam čas pomislio da je pogodio i mladunče, jer sam samo čuo hice, ali kad sam se popeo na padinu, opazio sam...

Ušutio sam i izbjegao njezine pogleda. Potom promrmljah: — Bio je mrtav. Vojnici su mu pucali u leđa. Potjerao sam konja i odjahao kao lud.

— Je li Pete.. mislim je li ti još mogao bilo što kazati, Tome?

— Ni riječi. Mislim da je umro čim ga je pogodio metak.

Ona nečujno zaplače, a ja nisam znao što da uradim. Pustio sam je

da plače, i tako je prošlo skoro pola sata. Napokon joj vjetar osuši suze.

— Je li sada bolje? — upitah je.

Ona klimne i pokuša se osmjehnuti.

— Svakako, bilo ti je vrlo teško kad je poginuo Pete — reče.

— Vojnici su me uporno slijedili — objasnih. — Ne znam kako dugo sam jahao dok nisam opazio jedan jarak u koji sam se mogao sakriti.

— Tada su te pronašli Indijanci?

— Poslije. Onesvijestio sam se od gladi i umora. Ne znam kako su me našli. Probudio sam se dva ili tri dana poslije toga. Uz mene je bio Bizonov Rep, ležao sam u njegovu šatoru.

Mary se nasmiješi i najednom me obuzme čudesan osjećaj.

Ne znam kako se to dogodilo: što-više, ne znam pouzdano jesam li baš ja, učinio taj prvi korak. Bilo kako bilo najednom sam osjetio njezine usne na svojim, možda samo nekoliko sekundi ili cijelu minutu, što nije važno, jer je sve sličilo na vatromet koji se iznenada završio jakim praskom. Taj mi je prasak još dugo odzvanjao u lijevom uhu. S obzirom na to da je bila nježno građena, imala je neobično tešku ruku.

Sjedili smo sučelice i gledali jedno drugo kao da se najednom srušio svijet.

— Žao... žao mi je, Tome — napokon izusti ona zadihano.

Ja sam progutao slinu, pribrao se i ustao.

— I meni je žao, Mary — promrmljah, a govorio sam istinu.

Zar mi nije Pete prijatelj, bio živ ili mrtav? Ponio sam se kao glupan, kao prljavko koji nema u sebi ni truna poštenja.

— Zaista ne znam kako se to moglo dogoditi — promucah. — Kao da sam to jednostavno morao učiniti. Oprosti, molim te, Mary!

— Ti si bio Peteov prijatelj, zar ne, Tome? — upita ona tiho i spusti ruku.

— Jesam. Pete mi je bio jedini pravi prijatelj kojega sam imao u svome životu.

— Onda... onda je i to u redu, Tome. Nije ispravno što sam te udarila. Ja sam bila glupa.

— Ne mislim tako — odvratih brzo.

— Je li ti žao, Tome?

Bilo je to nezgodno pitanje koje me je natjeralo na razmišljanje. Vidio sam kako je Mary pocrvenjela, zatrepkala očima, stavila ruke između koljena i malo se postidjela.

— Kazala sam ti već da te nisam smjela udariti, Tome. Nije postojao nikakav razlog za to. Ti to nisi zaslužio.

— A drugi? — izleti iz mene.

— Je li ti Pete pričao o tome, Tome?

— Kazao je da će te oženiti u Friscu.

— I ništa više?

— Uvijek je govorio da će se oni u karavani još začuditi.

— Nije ti ispričao kako se zbilo ono na rijeci?

— Nije. Nisam ga ni pitao. Znao sam da on nije bio podlac i da ne bi učinio ništa što bi tebe... Mislim, on je bio pristojan momak, Mary.

— Voljeli smo se.

— Da.

— I ljubili smo se.

— Da.

— I sve je bilo u redu između njega i mene.

— Da.

— Međutim, moja je majka potcjenjivala njegovu.

— Što je tvoja majka?

— Bile su prijateljice i zajedno radile.

— I?

— Moja se majka udala za Coltera, a on je učitelj. Njegova je obitelj vrlo ugledna.

— On ti je otac?

— Nije. Moj je otac jedan od onih koji su... — Ona ušuti i pogleda u zemlju — Nikada nisam vidjela oca. Za Coltera i moju majku Pete je bio obična danguba od koje neće biti nikada ništa, jer je sin svoje majke. Meni su odabirali posebne ljude, Tome.

— Ovdje? — upitah zapanjeno. — U našoj karavani?

Ona klimne.

U tren oka vidio sam u mislima više od pedeset lica koja sam sreo na našem putovanju. Gotovo nikoga nisam pobliže upoznao jer se nisam trudio da nađem sebi prijatelje ili neprijatelje.

Bilo je nekoliko mlađih neoženjenih muškaraca; gotovo svi su bili farmerski sinovi ili useljenici iz Nizozemske, Njemačke, Poljske i Švicarske. Sve ih je domamilo zlato. Među njima nisam pronašao ni jednoga koji bi bio dostojan Mary, ali taj zaključak nije u tom trenutku, dakako, bio sasvim nepristran.

Mary je grickala donju usnu. Očito, kolebala se da li bi mi povjerila svoje brige. Da sam znao kakve su vrste te brige, zacijelo je ne bih tako izazovno ispitivao.

— Sin doktora Muheimera — reče ona napokon.

Bilo je to poput udarca u lice,

Muheimerovi su doputovali iz Njemačke. Stari Muheimer je ondje, prema svojim izjavama, bio veterinar. Ovdje je, međutim, bio samo kroničan pijanac, pa je na putu kroz Nebrasku pomahnitao kad mu je ponestalo rakije. Pričalo se da je te noći popio pola boce petroleja, a to je, vjerojatno, i istina, jer je nakon toga proveo tjedan dana u krevetu. Njegova je žena bila sićušna i naborana, neumorno je blebetala, iako je govorila engleski tako da je nitko nije razumio. To dvoje šezdesetgodišnjaka imalo je sina Andrewa, kojega su zvali Andy. Bilo mu je četrdeset godina, ali je imao još vrlo malo kose. Nosio je naočale.

Za mene je Andrew Muheimer bio bljedunjav i razmažen čudak. To ne znači da sam bio protiv onih koji se izdvajaju od ostalih, jer sam i ja bio po strani, ali taj Muheimer nije mi se baš nimalo svidao.

— Andrew Muheimer! Taj pljesnivi slinavko!

Mary se na trenutak nasmije.

— Upravo to sam i ja kazala majci kad mi je ispričala da je Colter bacio oko na njega. Treba da znaš da Muheimerovi imaju mnogo novca. To barem tvrdi stara Muheimerova.

— Pa kako to da se voze starim kolima?

— Zašto jedu samo krumpir i svinjetinu?

— Jesi li kazala ocu da ne podnosiš Muheimera?

— Jesam.

— I?

— Predložio mi je Jerryja Coopera.

— Što je njegov otac?

— Postolar.

— Postolar?

— Njegov brat ima u Sacramentu veliku sedlariju.

— Oho!

— Izvrsno zarađuje, a Jerryev otac postat će mu ortak kad stigne onamo.

— Međutim, nipošto nije sigurno da će stići onamo — rekoh.

Bilo mi je drago što se nasmijala.

— Postoji li još neki?

— Svi su oni podle hulje — reče ona ljutito. Svi uključivši i Pelligrinija.

— I njega?

— On je najgori. Jednom je cio sat gledao kako se kupam u jezeru. A kada sam izašla iz vode...

Ona zasade usred rečenice, ovlaži usne i pogleda mimo mene.

— Što se dogodilo? — upitah znatiželjno.

— Moje je odjeće nestalo, a Pelligrini je stajao u grmlju i zlobno se smiješkao. — Marry pogleda u zemlju. — Kazala sam mu da ću vikati, ali se on samo nasmijao i izjavio da ću se tada loše provesti i da moj otac ionako zna da je krenuo za mnom.

Imao sam dojam kao da su mi neka kliješta obuhvatila vrat.

— Ipak bih vikala — nastavi Mary — da nije u taj čas naišao Pete, pa je Pelligrini pobjegao. Nisam Peteu ništa kazala o tome, jer sam se bojala da bi ubio Pelligrinija. No, kad sam jednom prala sama na rijeci rublje, opet je došao Pelligrini. Bacio se na mene. Bilo je grozno. Smrdio je na viski. Ugrizla sam ga za usnicu i ogrebla mu vrat, ali nisam imala dovoljno snage...

— Prokleti podlac! — uzviknuh.

— Opet se umiješao Pete. Ovoga puta nije bilo potrebno da mu bile što ispričam. Vidio je sve svojim očima. Vjerojatno bi ubio Pelligrinija da se nije pojavio Jerry Cooper koji je pecao na rijeci. Nitko nije ništa saznao o tome, jer nismo htjeli izazivati nemir, a Pelligrini se zakleo da to neće više nikada učiniti.

— Održao je zakletvu?

— Ali — reče ona — ali samo do onoga dana kad nas je napustio Pete.

— Tada je opet pokušao?

— Često je dolazio k nama u kola, a Colter bi iznenada imao nekog posla, dok bi majku pozvala neka žena. Ipak Pelligrini više nikad nije bio tako pijan da bi nasilu pokušao ostvariti svoje želje. Međutim, Jerry Cooper je smatrao da mu moram biti zahvalna. Jednog je jutro došao na rijeku kad sam se ondje kupala s jednom djevojkom. Otjerao je tu djevojku, s kojom je već nešto imao, sjeo na obalu i smijao se jer se nisam usudila izaći. Napokon su naišli neki ljudi.

— A što je s Muheimerom?

— On je bio umiješan onda kad su pretukli Petea. Nije mi Pete prebacio suknju preko glave, nego Andrew Muheimer, a bio je gori od Pelligrinija i Coopera zajedno. Ponašao se kao životinja, ali kad sam mu opalila zaušnicu, zaplakao je kao dijete i na koljenima me molio da nikome ne kažem ništa. Bilo je to mučno, ali ne vjerujem da će ikada ponoviti nešto takvo. Ne bih nikome ni pričala o tome da nije naišao Pete. Muheimer je počeo vikati, te su sa svih strana dotrčali ljudi, a na čelu su bili Pelligrini i Cooper,

koji me po svoj prilici drže na oku čim napustim kola. Muheimer je vikao da je zatekao Petea kako mi zadiže suknju, pa su istukli Petea i bacili ga u vodu. Eto, to je prava istina, Tome.

Ma kako nevjerovatno sve zvučalo, ja sam joj vjerovao. Zašto bi mi lagala? Da me razljuti? Da, veoma sam se ljutio. Nisam ni mislio da mogu biti tako bijesan.

U taj sam čas imao dojam da bih se mogao suprotstaviti i Jacksonu. Na svaki način, rado bih razbio nos Pelligriniju i nategao uši Muheimeru; za Coopera sam još htio nešto smisliti.

— Tome?

— Da?

— Nije ti dobro, Tome?

— Mučno mi je!

— Bijesan si?

— Mogao bih otići onamo i smjesta navaliti na njih.

— Tako je uvijek govorio i Pete. Zbog toga je i pobjegao. U smrt. Ubili su ga ti ljudi, Tome. Colter, moja majka, Pelligrini i ostali. Sve ih mrzim.

— Zašto nisi Jimu Bridgeru ništa kazala o tome?

— Zabranio mi je Pete. — Ona duboko uzdahne — Htio se sam osvetiti tim bijednicima, tim licemjerima.

— Zacijelo bi im se i osvetio,

— Znam, Tome. Stoga mi i jest tako teško. Sada kad je mrtav oni će opet nastaviti isto. Colter će pozivati Muheimera na jelo, Jerry Cooper će s njime voziti kola, dok će moja majka biti s Pelligrinijem, a Colter neće ništa znati o tome. Majka je uvijek bila slaba prema liječnicima, odvjetnicima i takvim ljudi-

ma. Colter je učitelj, i u početku je bio dovoljno dobar za nju. Međutim, sada je zanimaju drugi... Sve je to vrlo ružno...

— Pa, ipak, u ovaј čas ne pada mi na um ništa što bismo mogli učiniti.

— Ne znam u čemu griješim. Pete i ja veoma smo se voljeli, ali to nije nikakvo zlo, zar ne?

— Ne brini, sve će biti dobro.

Pošli smo uz obalu. Razmišljao sam ponovo o svemu. Najednom mi je bilo žao što me Jackson uspio otkupiti, što neću ostati kod Hunk-papa. No, tada se sjetih Mary. Bilo mi je jasno da je moram braniti, makar upao u neprilike kao i Pete.

Iz logora dopre galama: ugledao sam ljude kako su trčali kroz grmlje.

Uhvatio sam Mary za ruku. Potrčali smo uz obalu i popeli se na brežuljak. Odozgo smo pogledali na logor.

Indijanci su sjedili oko vatre i pekli antilopu.

Ostali smo gore jedan sat, uglavnom šuteći. Držali smo se za ruke, dok nije zahladnjelo i izdužile se sjene. Tada smo sišli i razdvojili se na pola puta, kako bismo s različitih strana došli u logor. Mary smjesta nestane u kolima, a ja pođoh prema vatri.

Bizonov Rep je bio okružen debelom Indijankom i s nekoliko staraca. Pred njima su na gunju ležale sve one stvari koje im je dao Jackson.

Čim me je ugledao, Jackson mi pride. Bio je bijesan, ali je to prikrivao. Poče se hvaliti kako je vrlo uspješno trgovao.

VI

mirno sam slušao Jacksona dok mi je nabrajao sve one kazne koje me očekuju slijedećih tjedana i mjeseci. Između ostalog, više neću piti kavu. Osim toga, od sada mi je dužnost da napunim svježom vodom oba bureta kad god mi se pruži prilika. Dabome, više ne smijem sudjelovati u lovu, a svojom najboljom zamisli zacijelo je smatrao zabranu da nosim šešir koji je Jim Bridger dobio od Indijanaca.

No, imao sam drugih briga koje su me zaokupljale mnogo više nego Jacksonove čudne odgojne metode.

Mary i ja sastajali smo se s vremenom na vrijeme i uvijek je to bio za mene pravi doživljaj koji mi je pokazivao kako je prazan život u mojoj obitelji.

Nakon susreta s Hunkpapama tjednima nije bilo nikakva uzbuđenja ni promjene. Vozili smo se na zapad, uglavnom uz rijeku Sweetwater koja tu teče kroz vrlo pust i divlji kraj. Jednom smo naišli na ostatke dvojih kola. Jim Bridger nam je objasnio da su tu Indijanci iznenadili šaćicu mormona.

Na prijevoju Scout doživjeli smo prvu ljetnu oluju.

Nalazili smo se na uskoj cesti na sjevernom obronku kad su se s jugozapada iznenada navukli golemi oblaci. Vidjeli smo munje kako bljeskaju i skoro cijelu minutu poslije toga čuli bismo potmulu grmljavinu.

Jim Bridger naredi da se zaustavimo, pođe od kola do kola i opomene nas da čvrsto svežemo platnene krovove ako su se olabavili remeni.

Nakon toga sjedne na Maryna kola kojima je do sada upravljao neki postariji čovječuljak. Franchy je pomogao obitelji koja se sastojala od muža, žene i šest kćeri.

Cesta je vijugala uz strmu padinu. Nije bilo drveća, već je naokolo raslo samo nisko grmlje koje nije moglo zaštititi kola.

Prevalili smo pola uspona kad se iznenada vjetar stišao. Počeli su mukati volovi. Osvrnuvši se, vidio sam da su se oba konja moje polubraće uznemirila i pokušavala otrgnuti.

Na kočijaškom sjedalu bili su Jackson i John. Bill je sjedio kraj mene, spreman da iskoči iz kola i povede naše volove, ako situacija doista postane tako loša kako je predviđao Jim Bridger.

No, postala je još lošija.

U tren oka nisam više mogao vidjeti kola iza nas. Munja je slijedila za munjom, a na nas se izlila kiša kao iz kabla. Najednom je postalo tako hladno da nam je dah iz usta stvarao oblačiće pred licem.

— Pa to je pravi pakao — uzvikne Bill.

Naša se kola iznenada zaustave, a grmljavina ih doslovce uzdrma, tako snažna da sam u prvi čas pomislio da se otvorila zemlja.

Majka se baci na dno kola i pokrije glavu rukama, dok se Bill sagne kao da ga je tko udario.

Zaržu konji i počnu rikati volovi upregnuti u stražnja kola. Već u idućem sam trenu vidio kako volovi, nalik na čudovišta iz nekog drugog svijeta, guraju oba konja u stranu. Vikao sam na njih iz svega glasa, ali oni kao da me nisu čuli jer

su spuštenih glava naletjeli na naša kola.

Majka vrisne, Jackson krikne, a Bill padne na leđa među sanduke od kojih mu se dva sruše na lijevu ruku i prignječe je.

— Zapeli smo, do vraga! — vikne Jackson.

Vidio sam kako su mu se zgrčili prsti kad je potražio uporište na skliskom drvetu. Tada opet iščezne, pa sam na trenutak pomislio da ga je pogodila munja.

U istom sam času počeo hitro odvezivati remenove koji su bili tako glatki kao da ih je netko premazao sapunom. Čuo sam majčine krikove, a i Bill je vikao nešto, ali sam se ipak prebacio preko boka kola. Kad sam opazio što je ispod mene, više nisam imao vremena ni prilike da se vratim u sigurnu unutrašnjost kola.

Cesta više nije bila cesta, već se pretvorila u pobješnjelu rijeku, prljavu, zapjenjenu i zahuktalu.

Voda mi je povukla noge, ali sam se u posljednji čas uspio uhvatiti za užu kojim je Bill privezao svoga konja. Nekoliko sam sekundi visio i pokušavao nogama naći uporište, no to je bilo nemoguće jer je voda sasvim raskvasila tlo. Billov se konj sasvim opravdano pokušavao otrgnuti, a Jacksona nisam nigdje vidio.

Kotači naših kola bili su do osovine u vodi. Onda sam najednom ugledao velik kamen kako se kotrlja niz padinu baš prema našim kolima. Poskakivao je kroz grmlje, ali je udario o jedan kamen na rubu puta i desetak metara ispred naših kola promijenio smjer. Jurio je ravno prema volovima uz kola iza nas.

Ta su kola pripadala Van Nuyevima, koji su se doselili iz Nizozemske i bojali visokih planina više nego Indijanaca, jer u njihovu zavičaju nema nikakvih brda.

Kamen je usmrtio prednjeg lovog vola, a vola s druge strane pogodio je u noge. Taj vol rikne i sruši se, glava mu klone u vodu i tako se utopi. Kamen, koji je bio velik poput vreće krumpira, odleti preko ruba ceste u provaliju.

Voda ponese oba ubijena prednja vola u stranu. Stražnji su volovi također htjeli skrenuti prema rubu ceste, premda su na kočijaškom sjedalu bili Van Nuy i jedan njegov sin. Uzalud su pokušavali zadržati vlast nad stražnjim volovima; bujica je bila tako snažna da su se i kola počela ljuljati.

Tada sam skočio u stranu i pustio užu. Voda me povuče i odnese prema volovima Van Nuyevih. Uhvatio sam se za ukrašen jaram i pokušao nogama pronaći uporište. Uzalud. Zaprepašteno sam gledao kako su oba Nizozemca prestrašeno razrogatila oči dok su se volovi i kola približavali ponoru.

Tada ugledah i Jacksona. Voda ga nije odnijela u provaliju, nego samo do ruba ceste, gdje je naletio na jedan kamen što je stršio iz zemlje. Objema se rukama držao za njega, do vrata u vodi. Kola Van Nuyevih kretala su se baš prema njemu. Vidio je to i znao sam da će ga prignječiti ako mi ne pođe za rukom da ispregnem oba ubijena vola.

Imao sam kod sebe nož koji mi je majka poklonila za dvanaesti rođendan. Oštrica je bila izrađena od prvorazrednog čelika. Znao sam da ću lako prerezati remenje ako se

uspjehom približiti prednjim volovima prije nego što me odnese voda.

Začudo, to mi je uspjelo baš kad je prednji desni kotač udario o kamen za koji se držao Jackson. Da ga ne bi prignječila kola, on pusti kamen. Uхвати se za žbice na kotaču i počne penjati. Napokon se nađe na kolima, dok sam ja visio između Van Nuyevih volova, napola u nesvijesti od straha i jedva se držeći.

Jackson istrgne starom Van Nuyu uzde iz ruke i počne udarati dugačkim bičem volove, sve dok se prednji kotači nisu gotovo ispriječili preko ceste, a kamen na rubu puta, koji se više nije mogao vidjeti, uklještio između prednje osovine i dna kola. Lijevi prednji kotač sada se nalazio u zraku i voda ga je okretala kao mlinsko kolo. Međutim, kola su se tako čvrsto usidrila da su se na njih naslonila naša kola i našla uporište.

Vidio sam još kako se Billov konj oslobodio i kako ga je odmah odvušla bujica, a onda sam se počeo penjati i ugledao nad sobom Billovu ruku. Podigao me u kola.

Bila je to naša prva ljetna oluja. Zatekla nas je na najnepogodnijem mjestu, ondje gdje se slijevala voda sa svih okolnih obronaka.

Nismo se mogli ni maknuti, jer je polovica našh kola zagrezla u blatu. Neka smo kola morali podizati dugačkim motkama. Ipak, napokon smo oslobodili i Van Nuyeva kola, čak je, kao nekim čudom, prednja osovina ostala čitava.

Skoro dva sata pripremali smo se za nastavak putovanja.

Dabome, odmah sam pomislio na Maryna kola. Premda sam još bio posve iscrpljen, više nisam mogao izdržati u kolima. Majka je izvirila

ispod platnena krova kad sam krenuo duž karavane.

Jim Bridger je na vrijeme skrenuo Maryna kola uz desni rub ceste i zatim ih spustio natraške do jednog kamena koji je bio duboko u zemlji. Kad sam došao, upravo je s ostalim muškarcima izvlačio Muheimerova kola. Maryna je majka sjedila na kočijaševu mjestu i držala u rukama uzde. Nije me opazila, jer se još očito bojala da bi volovi mogli skrenuti u stranu. Stoga sam se usudio popeti u kola sa stražnje strane.

Među sanducima i ormarima sjedila je Mary i držala u krilu psetance koje joj je poklonila jedna obitelj. Kad me ugledala, spustila je psetance u otvoren sanduk, te smo se nekoliko sekundi držali za ruke, a onda smo se poljubili kao da se nismo vidjeli cijelu godinu dana.

Već odavno smo prešli preko prijevoja kad sam sreo Jacksonov pogled prvi put otkako sam mu spasio život. Ušao je u kola prepustivši sinovima kočijaško sjedalo i izvadio bocu iz ormarića. Sjedio sam na kraju kola, još mokre kose, no već sam se bio presvukao. Upravo sam u vojničke cipele trpao stare novine. Pogledali smo se samo na trenutak, a onda je nagnuo glavu prema natrag i u boci je zaklokotalo piće.

Osjetio sam njegov pogled, ali nisam podigao glavu, čekajući da on nešto kaže.

Iznenada mi je prišao i gurnuo bocu pod nos.

— Evo, to će te ugrijati!

Zatresao sam glavom, no bolje bi bilo da to nisam učinio, jer sam ga rabjesnio baš u trenutku kada je nastojao biti ljubazan. Viknuo je:

— Prokleti licemjeru! Pomislio sam već da si postao pravi muškarac, ali vidim da sam se prevario. Ti si još običan mlitavko!

Kad je zamahnuo da me udari, iznenada mu se objesila o ruku majka i počela ga moliti:

— John, pusti, molim te...

— Zaveži, do vraga! — izdere se na nju, istrigne ruku i zamahne, ali je nije udario.

Ispio je cijelu bocu.

Slijedećih dana nismo imali gotovo nikakvih poteškoća, premda bi svakog popodneva oluja raskvasila zemlju.

Jednog su nam dana došli u susret vojnici, predvođeni narednikom, kojega sam u prvi čas smatrao čovjekom što nam je u utvrdi Laramie održao predavanje. Stoga sam zgrabio Billovu pušku, speman da prvi put ubijem čovjeka ako se ustanovi da je ta skupina ustrijelila Petea.

No, bili su to drugi vojnici. Imali su zadatak da štite malu trgovačku postaju i skladište američke vojske.

Zaustavili su našu karavanu, a narednik upita kako nam je bilo na putu i jesmo li vidjeli Indijance. Ne, nismo ih vidjeli. Narednik je smatrao da je to, po svoj prilici, zatišje pred oluju i da moramo otvoriti oči i uši ako namjeravamo produžiti uz rijeku Snake na zapad.

Jim Bridger zahvali na tome savjetu, iako mi se činilo da on zna o Indijancima više nego bilo koji vojnik.

U blizini postaje zaustavili smo kola i stvorili krug. Odmah nas je okružila skupina ljudi, među kojima su barem polovica bili Indijanci, dok su druga polovica bili bijelci koji su izgledali kao Indijanci.

Frenchy se počeo rvati s nekim snažnim čovjekom crvene brade, koji je izgledao kao gorostas iz priče. Podigao je Frenchyja jednom rukom i dobacio ga drugim ljudima, a ovi su ga uhvatili i počeli ga bacati u zrak kao loptu. Napokon je Frenchyju to dojadilo, pa je jednoga od ljudi udario po nosu i tako se oslobodio.

Žene se neko vrijeme nisu usudile izići iz kola.

Ne znam kako su svi uvijek znali da Pelligrini ima rakije u kolima, no vjerojatno je to Hunkpapama, a i ovim traperima, odao Jim Bridger, jer mi je već odavno upalo u oči da on ne podnosi nalog svećenika. U svakom slučaju, Pelligrini je od početka imao pune ruke posla kako bi obranio svoja kola, no to nije nimalo spečavalo ljude da ga povuku sa sjedala, obećavajući mu da će podići crkvicu ako im dade dio svoje zalihe plaće.

Ostali smo četiri dana kraj rijeke Snake i bila je to ugodna promjena poslije jednolične vožnje. Tu se podizala prava vojna postaja, a Jim Bridger je tvrdio kako će na tome mjestu, najkasnije za pedeset godina, biti velik grad.

Štošta sam naučio, jer sam vrlo često bio uz Jima Bridgera i Frenchyja koji su se snalazili u svemu. U društvu njih dvojice bilo mi je mnogo ugodnije nego pokraj Pelligrinija, Muheimera, Jacksona ili Coopera.

Maryn očuh Colter temeljito se trudio da pronađe novoga proscu. Očito, nije ga nimalo smetalo što se novi odabranik već dvaput ženio i što je imao troje odrasle djece koja su bila starija od Mary. Taj je pro-

sac bio Miller, čiji smo tiskarski stroj prevozili kolima. Colterovi su ga skoro svakog dana pozivali na večeru. Međutim, nešto prije nego što smo stigli do rijeke iznenada se razbolio. Za tri do četiri dana izgubio je četvrtinu težine. Nije mogao ni jesti, ni piti. Naš liječnik davao mu je kuhinjsku sol, jer su u prvi čas pomislili da ima koleru. Međutim, jadni je Miller umro trećeg dana našeg boravka na rijeci Snake. Pričalo se da je umro od gladi, no naš je liječnik kazao da mu je ponestalo soli i da mu se pokvarila krv.

VII

Ujutro četvrtog dana dogodilo se nešto što zapravo nisam očekivao.

Poslije doručka neko sam vrijeme gledao kako nekoliko Indijanaca trči za psom koji im je ukrao neku igračku i bježao kao lud, između šatora i mimo kola, prema čistini među niskim građevinama gdje se okupilo više ljudi iz naše karavane i tvrdilo da je u toku noći nestala jedna krava muzara. Pretpostavljalo se da su je ukrali Indijanci. Poslije se, međutim, pokazalo da se krava otrgla i potražila pokraj rijeke sočniji pašnjak. Jedan ju je Benok, čak dotjerao natrag, jer je naslutio da pripada karavani. Bio je to tipičan dokaz o poštenju tih Indijanaca predrasudama bijelaca.

Dakle zabavljao sam se gledajući psa kako vuče za ruke голу indijansku djecu, pa sam pošao prema rijeci da vidim hoće li uspjeti uhvatiti psa. Nisam slutio nikakvo zlo kad sam u sjeni drveća opazio Jerryja Coopera. Mislio sam da želi peccati na rijeci, pa se nisam obazi-

rao na njega. Međutim, kad sam krenuo uskim puteljkom, iznenada se on uputio prema meni. Za pojasom je nosio revolver, ali me ni to još nije zabrinulo, jer sam bio naoružan i nije mi bilo ni na kraj pameti da se svađam s njime.

Zaustavio se i zagledao u mene. Možda je trebalo da me upozori izraz njegova lica, no toga jutra bio sam bezbrižan pa nisam ni slutio da je Jerry Cooper proveo mučnu noć i da je bijesan.

— A, tu si, pasji sine — reče on oštrim, donekle vrištavim glasom.

Raskoračio se i razjareno me gledao. Da sam bio malo mlađi vjerovatno bih dao petama vjetra.

I ja sam se bio zaustavio i nasmijsao u prvi čas, jer sam njegov pozdrav smatrao samo lošom šalom.

— Zar si me tražio? — upitah ga. — Cijelo sam vrijeme bio kod kola.

— Sada si ovdje, prokleta huljo! — vikne on, a glas mu se umalo prekinu. — Ovdje nas nitko ne može vidjeti ni čuti, pa ću ti polomiti kosti, nakazo!

— Slušaj, ne namjeravam se svađati s tobom — odvratih i najednom spoznam da se ne bojim ni njegova ni njegova revolvera. — Potraži nekog drugoga s kime ćeš se prepirati, Cooperu, a meni se makni s puta, inače ću se još razbjesniti.

— Čelavi slinavče! — vikne on. — Đavo će ga znati što mala nalazi na tebi, ali kad te zgrabim u svoje šake, među vama će se sve prekinuti, to ti jamčim.

Naslutio sam da se noćas pokušao približiti Mary, i to me razbjesni.

— Znači, opet si pokušao, Cooperu — prozborih glasom koji je i meni bio stran. — E, zbog toga ćeš,

Cooperu, a i zbog onoga što si prvi put učinio, sada dobiti svoje!

Prije nego što je mogao odgovoriti navalio sam na njega i udario ga šakom u želudac. Obojica smo se srušili u visoku travu. Ležao sam na njemu i šamarao ga slijeva i zdesna, on je drhtao i stenjao. Budući da sam se uplašio da će početi povraćati, pustio sam ga. Kad sam već napola ustao, on se hitro okrene na bok i udari me čizmom između nogu, tako da mi se smračilo pred očima. Bolovi su bili tako jaki da sam odmah pokleknuo. Čuo sam ga kako se smije. Zatim me pogodi njegova šaka u glavu, a njegovo mi koljeno umalo slomi nadlakticu. Ispružih se potrbuške na zemlji. On me odgura čizmama u jarak i počne me gaziti ne štedeći mi lice. Kad mi je slomio nosnu kost, došao sam na trenutak k sebi i povukao ga na zemlju. Tako sam pomahnitao od boli da sam ga pokušao ugušiti, što mi bi vjerojatno uspjelo da nije potegao revolver,

Začuo se zaglušan prasak i osjetio sam iznenadnu bol u trbuhu. Nakon toga sam se onesvijestio.

Već drugi put ponovo sam se rodio.

Kad sam se probudio, iznad mene se smijuljio neki čovječuljak i govorio da sam umakao vragu.

Tek nekoliko dana poslije toga prisjetio sam se svega. Tada su došli svi u kolibu, opili se, najeli i ispričali mi što se dogodilo.

Jerry Cooper je bio mrtav i već pokopan. Moram priznati da me to prilično razalostilo. Kazali su mi da bi, po svoj prilici, bio obješen da se uspio iščupati iz mojeg zahvata;

međutim, ja sam, premda već u nesvijesti, stezao njegov vrat kao da je grana nekog drveta koje raste na ivici ponora.

Pošto sam dva dana ležao u nesvijesti, Jackson zaključio da bi bilo suviše opasno da se drmam u kolima i ostavio me pokraj rijeke Snake. Dao mi je samo odjeću i neke sitnice. Nisam imao ni novaca ni naročito velike nade da ću se tu zaposliti, no dobivao sam dovoljno hrane. Osim toga, za Novu godinu dobio sam pušku i francuski revolver koji je bio gotovo nov.

Zapravo, Novu smo godinu provele vrlo veselo. Stari Hawkins je donio u moju sobu vrč viskija koji smo svi zajedno ispili. Hawkins se napio kao da se kupao u rakiji.

Tada sam se prvi put u životu opio. Bilo je grozno. Na kraju su doveli jednu Indijanku koja me svukla kao dijete i umotala u ponjavu. Sutradan, kad sam se probudio u svojim pelenama grdno sam se stidio.

U to vrijeme nisam još mogao hodati, ali sam već uspijevao sjediti u krevetu.

Nova je godina započela s velikim uzbuđenjem. Došao je u posjetu Jim Bridger i donio mi Maryno pismo. Ona je s ostalima stigla već u Kaliforniju. Sjео je na krevet i pročitao mi pismo.

Mary je pisala da njezina majka i otac još nisu pronašli mjesto na kojem će se naseliti, pa žive u kolima i čekaju priliku da krenu u brda gdje će se u proljeće podizati gradovi jer se posvuda pronalazi zlato. O Jacksonovoj obitelji znala je samo to da su se još u jesen odvezli u Bodie gdje je najbogatije nalazište. Pisala je i to da je više

nitko nije pokušao napasti, izuzev Pelligrinija, ali je on poslije skrenuo u planinama sa ceste i survao se s kolima u klanac. Po svoj je prilici poginuo.

Jim Bridger mi je ispričao da se Pelligrini napio pošto se posvadio s mojim bratom Billom. U toj prepirci Bill mu je izbio polovicu zuba jer je Pelligrini kazao o meni nešto što mu se nije svidjelo.

Jim Bridger je ostao kod nas tri dana, a onda je s osmoricom ljudi krenuo prema Saint Louisu gdje ga je neki evropski bogataš čekao da ga povede u lov u područje Yellowstone. Na odlasku mi je rekao da bi me rado poveo sa sobom i da će se vratiti kako bi mi pomogao da sjednem u sedlo ako još ni tada ne budem mogao stati na noge.

Od tog sam dana neprestano pokušavao ustati, ali su me bolovi prikovali uz ležaj. A kad sam se jednom htio na silu ustati, otvorila mi se rana, pa me oštro ukorio vojni liječnik koji je upravo prolazio ovuda s jednom četom na putu za utvrdu Laramie.

U siječnju je pao snijeg i zadržao se do kraja veljače. Potom je nastupila jugovina, tri do četiri tjedna padala je kiša, a zatim je sunce osušilo zemlju.

Dan na dan dolazili su ljudi iz brda, vodeći mazge natovarene dabrovim krznima, a Indijanci su mijenjali robu od zore do mraka.

Stiglo je već ljeto kad sam napokon naučio ponovo hodati, ali još mi je bila potrebna tuđa pomoć kako ne bih razbio nos ili slomio kosti.

U početku sam išao samo do vrata i činilo mi se kao da sam prešao

kilometre i kilometre. Međutim, poslije sam uspijevao barem doći do određenog mjestanca, a stara me Indijanka držala za košulju kako ne bih pao.

Jednog smo dana saznali da su Benoci napali neku karavanu iz Oregona, pedesetak kilometara na zapad od nas. Budući da smo bili sami i bez vojnika, nismo se osjećali ugodno, pogotovu zato što su mnogi mladi Indijanci iznenada nestali i vrlo ih je malo još dolazilo da trguje.

Međutim, slijedeće karavane nije nitko napadao. Cijelo sam ljeto čekao da se vrati Jim Bridger, a onda mi je mladi Bartley, vođa jedne karavane, donio vijest da je Jim Bridger na jugu u jednoj trgovačkoj postaji i da sklapa tamo poslove.

Došla je jesen i prošle su posljednje karavane. Kad je pao prvi snijeg, a zima je te godine nastupila rano, pridružio sam se skupini koja je namjeravala postavljati stupice u području Dakote. Grupa se sastojala od osmorice, među kojima su bila tri kanadska Francuza i dva meleza.

Za mene je to bila prilika da zarađim stanovitu svotu novca. U toj sam skupini poznavao zapravo samo starog Merrila Browna i njegova prijatelja Pierrea Vintona. Ostale sam vidio nekoliko puta, ali su mi bili stranci.

Izjavio sam da više ne osjećam bolove i da mogu voditi brigu o sebi. Stoga su me povelili sa sobom prema rijeci Green gdje su namjeravali postaviti stupice i isprazniti već postojeće podvodne zamke.

Merril Brown dao mi je dvadeset dolara, tako da sam mogao kupiti desetak stupica različite veličine, četrdesetak žičanih omči i dovoljno baruta i olova. Trgovac mi je, osim toga, poklonio dvije stare zamke za medvjede; zamke je, navodno, Jim Bridger osobno iskovao u svojoj mladosti.

Na četiri smo mazge natovarili suho meso, dvopek i kavu, te kukuruz za konje ako nastavi padati snijeg. Jer, kad smo odlazili, činilo se da će zima obilovati snijegom.

Kretali smo se uz rijeku Snake na sjever. Indijanci su nas znatiželjno gledali i donosili nam stvari koje nam nisu bile potrebne. Nigdje se nismo zadržali dugo, no Merrill Brown je obećao Indijancima da ćemo se vratiti istim putem.

Brežuljci od lave bili su pod snijegom. Često se nisu mogle zamijetiti pukotine, jer su ih posve prekrili snježni zapusi, tako da su konji upadali do bokova. Bio nam je potreban cio dan da se probijemo.

Kod vodopadâ, koji su se čudesno prelijevali, skrenuli smo na istok.

Bio je to najljepši kraj koji sam do tada vidio. U početku su brda bila još gola, a rijeka Snake probijala se između njih u duboku klancu. Hućala je tako da noću nisam mogao spavati. Međutim, poslije smo stigli u široku dolinu, okruženu šumama.

U toj smo dolini naišli na stotinjak Indijanaca koji su na njezinu rubu podigli svoj zimski logor. Ostali smo kod njih jedan dan i jeli svježe meso mlada bizona, koji je ostao u dolini jer mu je u jesen ubijena majka i postao miljenikom indijanske djece.

Bilo je osobito hladno kad smo stigli do mjesta gdje su se vrlo često okupljali traperi. Zatekli smo ondje dvadeset dva trapera. Dabome, priređena je gozba, pa je nestala cijela zaliha viskija.

Jednog je dana melez Johnnny Daniels, zvan Bundeve zbog oblika svoje glave, otkrio trag planinske ovce. Kako nitko nije bio raspoložen za to da pođe s njime, poveo je sa sobom mene.

Osam sati probijali smo se kroz snijeg i led, a onda smo pronašli još samo ostatke ovce koju je već rastrgala puma.

Tu noć neću nikada zaboraviti. Obojica smo cijelo vrijeme bdjeli, jer su naišli vukovi i borili se oko ostataka ovce. Ujutro smo našli još samo kosti.

Napustili smo dolinu, ali se nismo vraćali istim putem, već smo ušli dublje u brda i tako se našli na grebenu odakle smo mogli vidjeti cijelu okolicu. Svoje drugove vidjeli smo na jugozapadu samo kao točkice.

Uvečer smo stigli do jednog šumarka i zapalili vatru. Tu smo proveli noć.

Rubovi rijeke zamrznuli su se, pa smo teško doprli do stupica pod vodom, no trud se isplatio. Uхватili smo osamdeset dabrova, a to je bilo više nego što smo očekivali.

Slijedećih smo ih dana gulili, no to je trebalo učiniti već mnogo prije jer se smrznute kože nisu mogle skinuti a da se ne oštete.

Stupice smo postavili tako blizu da smo ih mogli obići svakoga dana. Nas trojica ostali bismo u logoru i od stabala stvarali zaklon

pred vjetrom, a ostali bi skoro cijelo vrijeme bili izvan logora.

Trinaestog dana, kad smo se probudili, oblaci su bili tako nisko da su se jele na obroncima gubile u njima. Tada je počeo padati snijeg, tako gust da nitko nije napustio logor. Padao je neprekidno tri dana i dvije noći, te napokon dozeo konjima do trbuha.

Četvrtog je dana sinulo sunce, ali smo bili zatrpani snijegom i cio smo dan utirali staze kako bismo mogli doprijeti barem do dviju najbližih stupica.

Šesnaestog nas je dana probudila rika koja je dopirala odande gdje sam postavio stupice za medvjede. Smjesta sam skočio na noge, zgrabio pušku i objesio o pojas rog s barutom i sačmu.

Merril Brown me nipošto nije htio pustiti samoga i dobro je što je tako postupio.

U stupicu se uhvatio mlad grizli. Kad smo stigli do malene čistine, činilo se kao da će se osloboditi, jer mu je teška stupica gotovo odrezala lijevu stražnju nogu.

Merril Brown malo zaostane iza mene, a ja sam izašao na čistinu da ubijem medvjeda hicem u glavu. No, kad sam podigao pušku, začuo sam Merrillove povike. Njegov je glas nadjačala razjarena rika, koja je doprla koso iza mene.

Hitro sam se osvrnuo i ugledao majku mladog grizlija, višu od mene. Uspravila se, ričući i pušući, s oblakom tople pare ispred njuške.

— Pucaj, mali! — vikne Merrill Brown. — Pucaj joj u prsa!

Čuo sam povik i htio pucati, ali nisam mogao.

Grizli se probijao kroz snijeg, razjapivši gubicu, očiju malenih poput dugmadi.

Zastane mi srce.

Zagrmi Merrillova puška, a grizli zaurla neobično snažno, tako da sam se sav stresao.

Merril je imao pušku »Spencer«. Do slijedećeg je hica preostalo samo nekoliko sekundi, no te su se sekunde pretvorile u vječnost koja je medvjedu bila dovoljna da prijeđe pola čistine.

— Pucaj! — neprestano je vikao Merrill.

On opali drugi put, s udaljenosti od desetak koraka. Vidio sam kako se grizli na trenutak zaustavio. Iz prsiju mu navre krv; zamahne objema šapama i polako se okrene u stranu, onamo gdje je stajao Merrill Brown. Ovaj iznenada opsuje i baci pušku. Imao je još revolver i lovački nož. Opalio je tri ili četiri puta.

Grizli se strese kao da mu dosađuju muhe. Tada se spusti na sve četiri, a Merrill Brown potrči u grmlje. Grizli jurne za njim. Nisam ni slutio da tako golema, naoko troma zvijer može biti tako hitra.

Prošlo je nekoliko sekundi, a možda i minuta, prije nego što sam napokon podigao pušku. Ona opali, iznenada i bez moga znanja, i sruši me na leđa. Padajući u snijeg, osjetio sam jaku bol u ramenu.

Brzo sam ustao. Grizli je ležao na rubu čistine, ondje gdje je nestao Merrill Brown.

— Merrile — viknuh — gotovo je!

— Glupanel! — odvrati mi on. — O, prokleti glupanel!

Iziđe na čistinu i ustrijeli mladog grizlija kojega sam uhvatio u stupicu.

Upravo sam prilazio medvjedici kad su stigli ostali. Merrill Brown je bio zjapuren i dahtao je kao da je pretrčao stotinu kilometara.

— Ja sam je pogodio! — doviknuh mu, veoma ponosan. — Gotovo je. Pogledaj! Više se ne miče.

Gurnuh medvjedicu čizmom i umalo se onesvijestih od straha kad je podigla prednju šapu i kandžama mi poderala nogavicu. Bila je to njezina posljednja kretnja. Sasvim automatska. Ipak, ja sam se odmah povukao nekoliko koraka, podigao pušku i zategao kokot.

U međuvremenu su se već svi okupili na čistini i gledali me. Smatrao sam da je ispravno ono što činim i da se ne smiju umiješati, jer je to moj medvjed. Okinuo sam. Bljesnule su iskre i stvorio se malen oblacić dima, no nije se čuo nikakav prasak. Najednom je bilo posve tiho.

Lice mi se užarilo. Pogledah Merrila Browna koji je čvrsto stiskao usnice i mrgodio se.

— Onda? — reče Paul McCormick. — Onda?

Johnny Daniels se nasmiješi.

Mladi Taylor me pogleda donekle sažaljivo i reče:

— Gotova je, zar ne?

Merril Brown podigne glavu.

— Hajde, dovrši posao, mali — reče.

Kazao je samo to. A ostali nisu rekli baš ništa, tako da se nisam mogao osloboditi nekakve čudne slutnje.

Koraknuo sam i opet zastao. Nije li se pomaklo lijevo uho? Čekao sam. Ništa se nije micalo, jedino je vjetar povijao dlaku.

Napravio sam još jedan korak i odmah uzmakao pola koraka. Medvjedica je otvorila oči! Ne, nije. Malo je povukla jezik u gubicu. Zar joj se nije trznuo mišić na stražnjoj nozi? Kao da je zatreperio zrak pred razjapljenom njuškom.

— Obavi svoj posao, mali! — reče Merrill Brown. — Uzmi nož!

— Nije ubijena — odgovorih. — Živa je. Vidio sam kako je otvorila oči. Pretvara se.

— Pucaj, mali! Pucaj! — reče Brown.

Podigao sam pušku, a prsti su mi drhtali kad sam posegnuo za barutom i sačmom. Najednom nisam znao napuniti pušku. K vragu, glupane! A revolver?

Moj revolver počne pucati. Tri puta. Četvrti put. Peti me hitac otrijezni. Ispraznio sam revolver.

— E, zbog toga ću ti odrezati uši — reče Merrill Brown.

Mislio je to ozbiljno. Pođe prema meni, držeći u ruci velik lovački nož, dok mu je lice bilo kao od kamena.

— Nemoj, Merrile! — odvratih brzo. — To nije šala.

— Bit će ti to za uspomenu, mali. Samo za uspomenu — reče Merrill.

Ustuknuo sam, poskliznuo se i pao u snijeg. Merrill je stajao iznad mene golem kao planina.

— Digni se!

Digao sam se.

— Pogodak u pleća! — dobaci Johnny, a ja opazih da sjedi na mom medvjedu i reže mu jezik. — Dobar hitac, Merrile.

— Odrezat ću ti ušne resice, mali — reče tiho Merrill. — To nije strašno, zar ne? Medvjed bi ti i glavu otkinuo.

— Brani se, malil — dovoljne Paul McCormick. — On ti je pravi ljudožder.

Ispustio sam sve iz ruku i udario Merrila objema šakama u trbuh, tako da me morao pustiti.

Prigušeno se nasmijao, a njegov je nož sijevnuo kroz zrak i razrezao mi kapu od medvjedeg krzna.

Uši su mi bile otkrivene, a znao sam da će ostvariti svoju prijetnju. Navalio sam na Merrila, pogodio ga koljenom u trbuh i udario podlakticom u vrat. Pao je, ali se odmah digao, nasmijao i spremio nož. Tada sam dobio takve batine kakve još nikada nisam dobio. Kad me napokon pustio, ležao sam u snijegu i imao dojam da me prerezao po sredini.

On me uhvati za ruku, podigne me i zapita:

— Hoćeš li svoj posao prepustiti Johnnyju, mali?

Zatresao sam glavom.

Ostavili su me samoga na čistini. Prije nego što sam počeo guliti medvjeda napunio sam oružje.

VIII

Preostalo je još samo nekoliko dana do našeg povratka kada je, oko kilometar od našeg logora, poginuo Johnny.

Čuo sam njegov povik i potom hice.

Bio sam sâm pokraj rijeke i upravo postavljao svoje stupice nedaleko od jedne dabrove brane gdje sam za posljednjih tjedana imao nekoliko puta sreću.

Uplašivši se, potrčao sam u šumu i bacio se na tlo kraj jednog trulog stabla. Vladala je polutama iako se

već približavalo podne. Iza mene zapucketa grančica.

Kroz šikaru je išao Paul McCormick. Ugledavši me smjesta je podigao pušku i na trenutak sam pomislio da će pucati. No, tada me prepozna i pohita prema meni.

— Tko je ondje gore? — upita.

— Bundeve.

— Sâm?

Klimnuo sam.

— Zajedno smo išli uz rijeku i nismo vidjeli ništa — rekoš.

— Baš Johnny! — reče on. — Ovdje su ubili i njegova oca. Znaš li gdje je Merrill?

— Otišao je s Jamesom Nickelom i Taylorom.

Trenutak je razmišljao, a onda reče da ga pričekam. Ode dublje u šumu.

Čekao sam pola sata. Kad se vratio, lice mu je bilo sivo kao pepeo.

— Sedmorica su — reče. — Pobjegli su.

— Što je s Johnnyjem?

— Došil

Sljedio sam ga.

Skalpirali su ga i oduzeli mu oružje i municiju. Osim toga skinuli su mu bluzu i razderali košulju na prsima, te mu urezali u kožu križ.

Smučilo mi se, pa sam se okrenuo u stranu. Paul McCormick prevrne Johnnyja na trbuh.

Bili smo tik kraj rijeke, a tu je postojalo nekoliko virova koji su stvarali veliku buku. Vjerojatno ih je Johnny zamijetio tek u posljednji čas, a tada je bilo već prekasno. Iz leđa mu je virila slomljena strelica, a imao je na tijelu još dvije rupe od strijela.

— Hajdemo na vrh brda — reče Paul McCormick.

Otkrili smo tragove nepotkovanih konja koji su počinjali na jugoistoku. Dok smo koračali kroz snijeg, razmišljao sam o Hunkpapama koji su me njegovali i prodali Jacksonu.

— Zašto su to učinili? — upitah Paula McCormicka. — K vragu, zašto su ga ubili?

— Zbog puške, metaka, baruta.

— Sve to mogu dobiti i u trgovačkim postajama.

— Postoje i takvi koji ne žele trgovati, mali. Otpadnici koji su poput vukova. Suvise su zli da bi živjeli s ostalima, pa se udružuju i stvaraju male skupine. Ova sedmorica došla su preko grebena i ubili Johnnija, a sada bježe.

— Misliš li da bi mogli napasti logor?

— Za to nemaju dovoljno hrabrosti. Kad Merril sazna što se dogodilo, potražiti će lupeža koji ima Johnnjevju pušku.

Pošto smo se popeli na greben, Paul McCormick ispalio tri hica iz revolvera. Bio je to znak za opasnost.

Gledali smo na sve strane, ali nismo vidjeli nikoga. Jedino se trag koji su ostavili iza sebe Indijanci provlačio kroz brda prekrivena dubokim snijegom i nestajao u šumi.

Nakon toga smo odnijeli Johnnija u logor i zapalili veliku vatru kako bismo otopili na jednom mjestu snijeg i odmrzli zemlju. Bio je to jedini način da pokopamo Johnnija.

Sutradan je u svitanje Merril Brown krenuo s dva konja za jahanje i jednim tovarnim konjem na jugoistok uz rijeku Hoback, jer je pretpostavljao da su Indijanci odjahali prema prijevoju Union i rijeci Wind. Zamolio nas je da uzmemo

njegova krana i stvari te da čekamo u starom logoru kraj jezera. Odbio je McCormickovu ponudu da ga prati i uzeo samo prijeko potrebnu opremu.

Poslije dva tjedna činilo se da će se vrijeme promijeniti. Krenuli smo prema prijevoju, ali je on bio prekriven debelim snijegom. Za dvanaest kilometara bila su nam potrebna tri dana, a pri silaženju smo izgubili dva tovarna konja sa svom zalihom hrane koju smo još imali.

Tako smo tjednima živjeli samo od mesa divljači koje nismo mogli ni posoliti.

Neprekidno je padao snijeg, čas jače, čas slabije. Paul McCormick je smatrao da će Merril Brown po svoj prilici morati provesti zimu u brdima.

Prevaljivali smo pješice velike razdaljine, pa su mi stopala, kad smo opet stigli do rijeke Snake, bila vrlo ranjava. Taylorov je konj na ledu slomio prednju nogu, pa smo ga morali ustrijeliti. Zatim su iz obora od užadi pobjegli jedan konj i dvije mazge, kad je planinski lav rastrgao konja Jima Cartera. U to smo vrijeme bili udaljeni još tri stotine kilometara od cilja. Paul McCormick je uspio pronaći obje mazge i vratiti ih, ali konj je slomio vrat na sklisku tlu.

Naizmjenice smo nosili velike toware krzna. Jahali smo vrlo rijetko, pa smo sporo napredovali. Kad smo prešli preko rijeke Snake i krenuli u brda, da bismo skratili put, iznenadila nas je snježna mećava i prisilila nas da iskopamo jame i podignemo zidove od snijega. Mećava je potrajala oko tri sata, a kad je prestala, ustanovili smo da je napadalo još četrdesetak centimetara snijega.

Tada smo stigli do Willowa gdje je iznenada udarila jugovina, pa smo zapeli u snijegu. Noću se sve smrzavalo. Pokušali smo produžiti, ali smo već poslije nekoliko kilometara odustali, jer su konji neprestano propadali kroz ledenu koru. Pri tome se ozlijedila jedna mazga: oštar led prerezao joj je tetive i Paul McCormick ju je ustrijelio.

Devet dana nismo se mogli maknuti, pa smo jeli meso te mazge. Vrijeme smo provodili tražeći i iskopavajući drva iz snijega.

Poslije tih devet dana opet je počeo padati snijeg, pa smo krenuli na jug.

Potkraj mjeseca stigli smo do trgovačke postaje. Poslije sam saznao da je to bila najoštrija zima u posljednjem desetljeću.

Mjesec i pol dana nakon toga kad je na brdima još ležao mjestimice snijeg, vratio se Merril Brown. Izgubio je tovarnog konja i jednog konja za jahanje, a lijeva mu je ruka bila u povezu. Kad smo mu potrčali ususret, zaustavio je konja i počeo tražiti nešto u svome ogrtaču od medvjedeg krzna. Pokazao nam je sedam skalpova.

— Posljednjeg razbojnika uhvatio sam prije tri dana kod vodopada — reče promuklim glasom.

Imao je Johnnyjevu pušku, rog s barutom i sačmu. Bilo mi je drago što se vratio.

Imao sam čistu dobit od stotinu trinaest dolara i trideset pet centi, bio sam, dakle, bogat kad sam se priključio skupini koja je namjeravala krenuti prema Fort Bridgeru, trgovačkoj postaji koju je 1843. osnovao Jim Bridger. Imao sam, dodu-

še, priliku da preuzmem jednu karavanu doseljenika koji su htjeli poći u Oregon, ali sam je odbio, jer sam sve više čeznuo za Mary.

Imali smo četvora kola, natovarena dabrovim krznima. Ono medvjede krzno kojeg sam se dočepao na rijeci Hoback bilo je na mazgi koju sam, u čast Johnnyja Danielsa, nazvao Bundeovom.

Nadao sam se da ću ponovo vidjeti Jima Bridgera, no on je bio u lovu i očekivali su ga tek potkraj ljeta. Međutim, u postaji je bio Frenchy, sa svojim mnogobrojnim ženama, Indijankama, među kojima je najmlađoj bilo petnaest, a najstarijoj osamdeset četiri godine. Tako se obradovao našem ponovnom susretu da mi je htio dati jednu svoju kćer za ženu, ali sam to odbio, jer nisam namjeravao postati mormon ako je Mary još slobodna.

Čekao sam neku karavanu kojoj bih se mogao pridružiti, i tako je prošlo sedam dana.

Tada je naišla velika karavana tek prispjelih doseljenika koji su uglavnom vrlo loše govorili engleski, a vođa im je bio jedan stari bivši vojni izviđač.

Franchy im je objasnio da su Šošoni na ratnom pohodu i da na Zapadu nema boljeg poznavaoца Indijanaca od mene, pa su me nakon kraćeg natezanja zaposlili kao pomoćnika vođe kravané. Dobio sam dva dolara za svaki dan koji provedem u karavani, što je bila lijepa zarada ako se uzme u obzir da je putovanje odande do Kalifornije trajalo najmanje tri mjeseca.

Karavana se sastojala od dvadeset trojih kola, četrdeset konja, osam krava muzara, dvaju majmuna, jednog kanarinca i sedamnaest

pasa; osim toga, postojalo je tu dvanaest mazgi koje su vukle velika kola i prikolicu u kojoj je bilo sve što je potrebno njemačkom pivaru da započne posao. Među članovima karavane bila su dvojica svećenika, trojica odvjetnika i četvorica učitelja. Uz to i dvojica novinara koji su radili za neke novine iz New Yorka i namjeravali napisati izvještaj o putovanju u Kaliforniju; obojica su poslije poginula, inače bih ja, vjerovatno, ušao u povijest.

Imali smo dvadeset osmoro djece mlađe od deset godina, petoricu muškaraca iznad šezdeset godina i dvije žene koje su prešle devedesetu. Djevojaka za udaju bilo je samo šest, a momaka koji su se vrtjeli oko njih čak dvadeset devet. Ostali su članovi karavane bili obični ljudi, koji su u Kaliforniji htjeli započeti novi život.

Slijedećih sam dana bolje upoznao sve te ljude jer sam se predstavio svim kolima i posvuda su me pozivali na kavu kako bi čuli od mene kakvo je stanje na Zapadu. Znao sam samo ono što mi je ispričao Franchy, ali sam izmislio nekoliko pričica, pa su ljudi stekli stanovito strahopoštovanje prema mojim sposobnostima.

Vođa karavane, stari vojni izviđač Dan Fisher, prvi je put dopro tako daleko na Zapad, ali je imao izvrsne karte koje je napravila ekspedicija koju je vodio Kit Carson, zato što Salt Lake Cityja nismo imali baš nikakvih poteškoća.

U Salt Cityju prevario nas je neki trgovac buradi za vodu, no to nije bila moja krivnja jer ja nisam tvrdio da su svakim kolima potrebna najmanje četiri bureta kako bi se prošlo kroz slanu pustinju. Među-

tim, trgovac je pričao ježive priče od kojih su neke možda bile i istinite.

U slanoj pustinji mnogi od nas su se razboljeli, a većina je dobila mjehuriće na usnama i kapcima. Neprekidan zapadni vjetar donosio je slane kristaliće, pa smo svakoga dana morali ispirati konjima i volovima nozdrve, gubicu i oči. Više ne znam koliko smo se zadržali u toj beskrajnoj bijeloj pustinji, ali se sjećam da na dan nismo prelazili više od deset kilometara.

Zacijelo je nedavno padala kiša jer je u jarcima bilo kristalno jasne vode do koljena, no bila je tako slana da bi je za juhu trebalo razrijediti barem deset puta.

Napokon smo stigli do stijenja na zapadu, a time i do prve suhe trave i rijetka žalfijina grmlja. Znali smo da na Pilot Peaku ima nekoliko izvora koje je otkrio još Kit Carson.

Penjanje na zaravanak bilo je prilično mučno a i u nama još više jačalo želju za svježom vodom. Nekoliko nas je jahalo ispred karavane kako bismo tražili izvor, no to je bilo suvišno jer su nas na cilj doveli tragovi karavana koje su prije nas prošle ovuda.

Slijedećih nam je tjedana zadavala stanovite brige zaliha vode čiju smo potrošnju ograničili iako smo mogli pouzdano računati s time da ćemo se na Humboldt u opskrbiti vodom.

Međutim, naša zabrinutost nije bila bezrazložna, jer smo na ušću Humboldta i Bishopa naišli na Indijance. Nisam bio siguran jesu li to bili Šošoni ili Pajuti. U svakom slučaju, uskoro se pokazalo da Fisher nema pojma o tome kako treba postupati s Indijancima.

Pozvao je nekoliko ljudi na čelo karavane. Sve su bili naoružani puškama.

— Mislite li, Fisheru, da ti Indijanci tragaju za skalpovima? — upita William Le Bar, čovjek rijetke svijetle kose i uskih očiju.

Fisher se isprsi kao kakav narednik i odvrati: — Crvenokošci uvijek tragaju za skalpovima, dragi moj Le Bar.

— Mislite li da nam žele neko zlo, Fisheru?

— Željeli ga oni ili ne, izbit ćemo im te želje iz glave i pokazati im svoju nadmoć.

Fisher je bio čvrsto uvjeren u to da Indijanci jedva čekaju da im pokažemo kakvi smo vrsni strijelci. Ja sam bio drukčijeg mišljenja, ali sam za proteklih tjedana naučio da je bolje ne prkositi Fisheru jer je sebe smatrao najboljim vođom karavane koji je ikada postojao. Svaka-ko, izvršno je čitao karte, snalazio se u zvijezdama i što se tiče kompasa, ali ni o čemu drugom nije imao pojma. Kako je bio stariji, a ja sam zapravo zarađivao svoj novac samo time što sam šuteći klimao kad bi on govorio, odlučio sam i ovoga puta da ostanem u pozadini.

Dok je on razgovarao sa članovima karavane i obrazlagao im svoje mišljenje, promatrao sam indijanski logor koji je na dvjema stranama bio ovičen objema rijekama. Na sjevernoj obali Humboldta opazio sam dvije ili tri stotine konja koje su čuvali dječaci. Sve je djelovalo prilično mirno. Tko nije imao prilike da živi u takvu logoru zacijelo ne bi mogao razumjeti one čudne osjećaje koji su me obuzeli.

Nisam vidio u logoru žene i dječicu, premda su gorjele vatre i posvuda ležali lonci, pa se po svemu činilo da je logor još prije nekoliko minuta bio ispunjen svakodnevnim životom.

— Dakle, odjašimo do obale i srušimo hicima nekoliko lonaca što vise nad vatrom — reče Fisher — a ako to ne bude dovoljno, dobit će i oni nekoliko metaka.

Osvrne se prema meni. Budući da nisam klimnuo, a očito sam licem izrazio što mislim o njegovoj zamisli, ispljune duhan za žvakanje, isturi bradu i progunda:

— Što je Jackson, nešto nije u redu?

Ja slegnuh ramenima.

— Trebalo bi da kola postavimo u krug, Fisheru.

— Produžit ćemo i potražiti pogodno mjesto kraj rijeke — zapovijedi Fisher. — Ne gubi vrijeme, Jackson! Ti ćeš voditi karavanu dok mi budemo Indijancima davali lekciju. Karavana se neće zaustaviti, razumiješ?

Klimnuh i odgovorih:

— Razumijem. Ipak, ja ne bih pucao na lonce, Fisheru. Uskoro će vam biti potreban svaki metak da biste odavde izvukli glavu.

— Ne brbljajte gluposti, mladiću — reče Fisher. — Ja dobro poznajem Indijance.

Nisam rekao više ni riječi. Vratio sam se do prvih kola kojima je upravljao žutobrađi gorostas.

— Sukob? — zapita on.

— Jedina mogućnost da ga izbjegnemo jeste da mirno prođemo ovuda, ali ludi Fisher ne misli tako.

— Fisher je vođa — reče gorostas.

Bio je Norvežanin i veoma dobrodušan.

— Držite pušku pri ruci! — napomenuo sam mu i počeo prenositi tu zapovijed od kola do kola.

Fisher i ljudi oko njega žustro su još raspravljali kad sam im se približio.

Le Bar mi mahnu i dovikne:

— Jacksone, čini mi se da su ondje gore Indijanci!

Pokaže na padinu koju sam već bio pretražio pogledom. Bila je blaga i obrasla visokom travom. Na vrhuncu su se vrlo lako mogli svakoga časa pojaviti napadači na konjima.

— Po svoj se prilici ondje okupilo stotinjak Indijanaca koji čekaju hoćemo li činiti kakve gluposti — odvratih.

— Fisher smatra da sam se prevario, ali imam oči — reče Le Bar. — Do vraga, na pola kilometra mogu razlikovati antilopu od Indijanca. Vidio sam ih najmanje deseticu i imali su konje. Slušajte me svi, mislim da bi trebalo da poslušamo mladog Jacksona.

I ostalima se vidjela na licu zabrinutost.

— No Fischer ljutito promrmlja:

— Tko je ovdje vođa karavane, je li? Momak je moj pomoćnik i ništa više.

— Jaskson je živio među Indijancima, Fisheru — reče jedan čovjek kojega sam poznavao pod imenom Werner Odermatt. — Možda bi zaista bilo najbolje da najprije stvorimo krug od kola i tada se pokušamo nagoditi s Indijancima. Oni su se tu ulogorili, pa ćemo, čini mi se, upasti u nevolje ako činimo koje-kakve ludosti.

— Davla ćemo upasti! — progundava Fisher. — Tko je u strahu, može ostati ovdje. Ja ću ako je baš potrebno, sam odjahati onamo.

— Ja idem s vama — javi se Peter Storm, mladić koji je u utvrdi Laramie oženio djevojku iz posljednjih kola. — I Kit Carson je zapisao da se pred Indijancima ne smije pokazivati strah.

Odjahala su četvorica: Fisher, Storm, Odermatt i Tom Bradley.

Gledali smo za njima dok nisu stigli do blage uzvisine. Vidio sam još kako Fisher diže pušku, a onda mi odvrat pažnju Le Barov povik.

— Indijanci! — vikao je on. — Govorio sam vam! Zaboga, govorio sam vam! Nije trebalo činiti ludosti!

Opali Fisherova puška.

Le Bar naglo okrene konja i potjera ga, vičući, duž karavane prema svojim kolima kojima je upravljao jedan od njegova četiri sina.

Sve se zbilo tako brzo da više nismo stigli okupiti kola.

Le Bar dovikne sinu da okrene kola, ali je momak bio tako zbunjeh da nije uspio potjerati volove.

Ostali su zgrabili puške, a i nekoliko je žena iskočilo iz kola i s oružjem u rukama zavuklo se među kotače.

Kod kola muškarci otvore pucnjavu.

Indijanci stvore krug, a samo šest mladih ratnika odjaše uzbrdo da presijeku Fisheru i ostalima put do kola.

Fisher zamijeti tu opasnost i utjera konja kroz grmlje u suhu voderinu.

Odermatt i Bradley krenuše za njim, ali se konj na kojemu je ja-

hao Bradley spotakne i sruši. Bradley sleti sa sedla u vododerinu.

Odermatt, koji je jahao iza njega, jedva ostane u sedlu jer je njegov konj naglo skrenuo u stranu i zama- lo izgubio ravnotežu.

Doviknuo sam Bradleyu da osta- ne u jarku i poguri se, ali on potr- či.

Za njim jurnuše dva mlada Indi- janca. Prvi ga dostigne i sruši no- gom, a drugi ga udari nečim po gla- vi.

Ukratko, taj napad na našu kara- vanu bio je za Indijance obična igrarija. Poginuli su Bradley i stari Fisher, začetnik te ludosti.

Kako je Fisher bio mrtav, a ljudi u karavani gledali u meni sve i sva uspio sam ih spriječiti da pucaju.

Gledali smo Indijance oko sebe. Bradleyevu majku, koja je klečala kraj mrtvog sina, izbjegavali su. Nisu dirnuli ni posljednja kola koja su napustili vlasnici. Isto tako nisu otjerali ni napuštene konje koji su pasli sa strane.

Pošto su skoro sat i pol jahali neprestano u krugu, to im je dosadi- lo. Stali su se zaletavati s obih stra- na prema karavani, no samo na udaljenosti od pedesetak metara.

Poneki je imao pušku, ali je njo- me samo mahao iznad glave. Ostali su imali koplja, različite toljage te lukove i strijele. Neki su imali pera u kosi ili čitavu perjanicu a gotovo svi su bili išarani bojama.

Pošto su oko pola sata jahali amo- -tamo, nagrnule su iz sela žene s djecom te svi posjedali na obronku. Dječaci ne stariji od sedam ili osam godina, potrčali su nizbrdo i počeli plesati u prašini koju su podizali indijanski konji. Bila je to za njih neka vrsta svečanosti.

Mnoge su naše žene u početku plakale, a djeca vrištala. Većinom su se posakrivali u kolima. No, s vremenom su se navikli nato.

Međutim, Indijanci nas nisu pono- vo napali. Kad su se umorili zaputi- li su se prema rijeci i ondje okupa- li. Neki su ujahali u rijeku, dok su drugi skakali s obale u hladnu vodu.

Pričekali smo još jedan sat, a onda sam okupio nekoliko ljudi i otišao po ubijene. Pokopali smo ih na bražuljku. Nitko nas nije ome- tao, ali je oko nas bilo pedesetak Indijanaca i promatralo nas.

— Prokleti bili! — čuo sam Toma Perkinsa, žgoljava čovječuljka pbd- buhla lica.

Svećenik Jonas Brown, plećat čovjek vikinškog lica i velikih šaka koje su me podsjećale na Jacksono- ve raširi ruke i reče:

— Gospod je sve vidio, djeco!

— Dobro, zar nemamo puške? Zašto ih nismo napali dok su jahali oko nas i rugali nam se.

— Jackson je bio protiv toga.

— Jackson je njihov prijatelj! — vikne netko.

Nisam mogao pogoditi tko se to javio, jer je stajao u skupini iza mene.

— Zašto im nismo pokazali zube, Jacksone? — zapita jedan koji se do posljednjeg časa skrivao u koli- ma.

— Pa, mi želimo stići u Kaliforni- ju, a ne da nas tu sahrane — odgo- vorih blago.

— Mi nismo kukavice!

— Imamo i puške i revolvere!

Više nisam mogao izdržati.

— Ja sam upozorio Fishera — napomenuh.

— To je istina — potvrdi Le Bar.
— Upozorio je Fishera.

Nekoliko sekundi su svi zbunjeno šutjeli.

Tada vikne Bradleyeva majka:

— On ima na savjesti Toma. On je prijatelj Indijanaca.

Pogledah je. Na licu su joj se pojavile tamne mrlje.

— Krećemo — naredih glasno. — Tko želi ostati ovdje, neka ostane. Ostali neka se pripreme za polazak.

— Kamo?

— Prema rijeci.

— Ondje su Indijanci.

— Proći ćemo mimo logora i produžiti uz riječnu obalu. Ondje gdje budemo mogli napojiti životinje i napuniti vodom burad zaustavit ćemo se za kratko vrijeme.

— Ja ću poslušati Jacksona. — objavi Le Bar i klimne mi. — On se ovdje najbolje snalazi. Lijepo je opomenuo Fishera. Vjerojatno bi nas Indijanci ostavili na miru da Fisher nije bio lud i nepotrebno ih napao.

Pridruži nam se još nekoliko ljudi, a kako mi je već dojadilo raspravljavanje, krenuh nizbrdo. Osvrnuh se tek kada sam stigao do kola.

Svi su išli za mnom. Na začelju je koračao Jonas Brown. U naručju je nosio četverogodišnju Sally, kćerku obitelji Stevens.

Odmah smo krenuli.

Prošli smo kraj indijanskog logora i, držeći se desne obale, za dva sata stigli do ravna terena, gdje smo stvorili krug. Iz indijanskog logora dizao se dim prema nebu. Bili smo udaljeni od njega oko pet kilometara.

Kad se spustila večer, pojavili su se na brežuljcima Indijanci na ko-

njima; promatrali su nas neko vrijeme, a zatim nestali. U toku noći čuli smo daleko bubnjanje i ponekad vidjeli na obzorju sjaj logorskih vatri.

Te noći nitko nije spavao. Muškarci su držali u rukama puške, a žene su sjedile u kolima i bdjele nad djecom. Noć je bila dugačka i jeziva.

Kad je svanulo, utihnuli su bubnjevi. Pola sata vladala je grobna tišina.

Čim je izašlo sunce, ustao sam i naredio da se svi pripreme za polazak.

IX

Topole su već požutjele kad smo stigli do Sacramenta. Iza nas je bilo nekoliko vrlo hladnih noći, te su mnogi dovukli sa sobom u Kaliforniju prehladu i druge bolesti.

Na putu kroz Rocky Mountains umrla je gospođa Benotti. Visinski zrak nije odgovarao ni drugim starcima. Osamdeset trogodišnjeg Johanna Hickmana udarila je moždana kap, koja ga je potpuno paralizirala i oduzela mu sjećanje, a Fabian Steinkraus se neprestano žalio na srčane tegobe. Inače je sve prošlo sasvim dobro.

Pošto smo stigli u Sacramento i čuli što pričaju drugi doseljenici, shvatio sam da sam dobro obavio posao, tako dobro da bi i Jim Bridger mogao biti ponosan, pa nisam nimalo pocrvenio kad sam zatražio plaću.

Le Bar je išao od kola do kola i ubirao novac. Naišao je na poteškoće jedino kod Bradleyevih; ostali su platili bez prigovora, a neki su mi

čak prišli, rukovali se sa mnom i zahvalili na svemu što sam učinio.

Nakon toga se danima nisam mogao smiriti, jer sam neprestano tražio za Mary i njenom obitelji. Usput sam se, dakako, raspitivao i o Jacksonovima. No, tko god je u to vrijeme došao u Sacramento i tražio nekoga, imao je teži zadatak nego da danas traži u Los Angelesu pravog Jima Millera, to jest tako često ime i prezime u ovim krajevima.

...

— Jackson, kažeš?

Klimnuh.

— Neki su ga zvali i Željezni Jackson — rekoh.

Odgovori mi umoran smiješak i slijeganje ramenima.

— Zao mi je, mladiću, ne pozna-
jem te ljude.

Bilo je to u Garlocku, naselju u pustinji. Prošla je već godina i pol otkako sam stigao s karavanom u Sacramento.

Poslije toga okušao sam sreću u Angels Campu.

— Colter? — promrmlja čovjek kojega sam pitao.

— Da, učitelj.

— Ovdje imamo jednog svećeni-
ka učitelja nemamo, mali.

— A postoji li netko drugi tko se zove Colter?

— Svakako. Ima najmanje pet Coltera, mali.

— Gdje?

— Hoćeš li kartu grada?

— Hvala, snaći ću se.

U Angels Campu nije bila potrebna karta. Postojala je jedna ulica i dva niza kuća. Iza tih kuća stajale su kolibe, a iza koliba bile su na

obroncima jazbine u kojima su također živjeli ljudi.

Najprije sam obišao kuće i pronašao dvoje Coltera, ženu i muškarca. Njoj je bilo tridesetak godina i potjecala je iz Meksika, a on je bio tridesetogodišnjak iz Wisconsin. Bili su ljubazni i pozvali me na kavu.

Pronašao sam još četiri Coltera, ali ne i onoga pravoga.

Kad sam napuštao Angels Camp, imao sam još trideset dva dolara, pa konja, sedlo, dva gunja, kišnu kabanicu, mazgu, pušku i revolver. Krenuo sam prema Bodieu. Mary je u svome pismu spomenula to mjesto. Još sam se dobro sjećao.

Okušat ću još jednom sreću u Bodieu, premda sam ondje već bio lani.

...

Placerville je bio pod snijegom.

Slijedio sam tragove čovjeka kojega sam prvi put susreo prije dva sata. Zvao se John Marshall i ukradio mi je džepni nožić dok smo pili pivo u krčmi.

Upao mi je u oči zato što je na glavi nosio Billov šešir.

Slijedio sam ga do južnog ruba naselja, gdje je bila njegova koliba.

Pričekao sam da uđe u kolibu, a onda pošao prema susjednoj kolibi, gdje je neka žena upravo izlijevala nešto iz posude.

— Dobar dan, gospodo — pozdravim pristojno i zaustavih se.

Ona okrene prema meni naborano lice.

— Što hoćeš? — upita kreštavim glasom. — Već danima jedem samo krumpir. Tim je mrtav, a novaca više nemam. Ni pare... Uvijek je samo sanjario. Da, samo je sanjario.

— Nisam došao zbog Tima.

— Objesili su ga, a nije navršio ni dvadeset godina niti je bilo što učinio. Nije ukradio ni kocke šećera. Dobar je bio moj Tim.

— Došao sam zbog Marshalla — promrmrljah.

— Marshalla?

— Čovjeka koji živi ondje prije-ko — rekoh i pokazah prema kolibi. — Vašeg susjeda.

— Džepara?

— Johna Marshalla.

— Njega nisu šćepali, premda je i on bio prisutan.

— Gdje?

— U Bodieu... — zašuti na časak, pa će sumnjičavo. — Nego, jesi li ti jedan od Clarkovih?

— Nisam, zovem se Jackson.

— Idi do vruga, Jackson!

Osmjehnuh se.

— Dolazi li Jackson često ovamo?

— Kad dođe idući put, ubit ću ga.

— O!

— Možeš biti uvjeren u to. Ne sličiš mu, nisi poput njega.

— Oženio je moju majku.

— Tvoju majku? Dolaziš od majke?

— Tražim je.

— Odakle stižeš? Izdaleka?

— Putujem već dvije godine.

— I tražiš majku?

— Da.

— Pitaj Marshalla.

— Tko je on?

— Džepar.

— A inače?

— Bio je sa Jacksonovima.

— Zar ti ne znaš gdje mi je majka?

— Ovdje.

— U Placervilleu?

— Da.

— Gdje?

— Pitaj Marshalla. — Ona se uspravi i otrese snijeg s posude. — Idi onamo i pitaj ga.

— Je li sam?

— Jest.

— Dobro.

— Pripazi malo!

— Hoću.

— Ima u džepu malen revolver, tako malen da se može sakriti u šaci.

— Derindžer.

— Ne znam kako se zove takva stvarčica, sinko.

— Zašto se šerif ne pobrine za njega?

— Ih! Ovdje se nitko ne brine ni za koga. Ako ga jednom uhvate, objesit će ga. To je sve.

— Zašto nije više s Jacksonom?

— Zato što nema u sebi ni trun poštenja. Dok je sve išlo kako treba, bio je uz njega, a sada se preplašio.

— Aha!

Dodirnuh prstom šešir, osmjehnuh joj se još jednom i odoh.

Marshallova je koliba imala samo jedan prozorčić, a preko njega je visila vreća. Pretpostavljao sam da me ne promatra jer je već u krčmi umalo zaspao na stolici.

Odoh do vrata po njegovim tragovima. Pod nogama mi je tiho škripao snijeg.

Vrata su bila izrađena od letvi, a nisu imala ni kvake, ni brave, već samo rupu kroz koju je bila provučena kožnata omča i s unutrašnje strane prikvačena za čavao.

Pokucah, ali tiho. Ako spava, neće čuti, a ako je budan, izići će.

Unutra se ništa ne pomakne.

Tada udarih čizmom po vratima i otvorih ih, ali ga ni taj prasak ne probudi.

Toga sam dana bio vrlo loše volje. Ujahavši u Placerville, imao sam još samo četiri dolara, čizme su mi zijevale, ogrtač mi je bio poderan pod desnim pazuhom, a posljednji sam put okusio toplo jelo prije tri dana. Ipak, nisam škrtario i potrošio sam dvadeset centi da ugasim žeđ tom Marshallu, a on me poslije okrao. Pridoh krevetu i gurnuh Marshalla.

— Hej!

On se okrene na drugu stranu. Gurnuh ga šakom u leđa.

— Probudi se, Marshall!

On sjedne i zatrepće očima.

— Ti? Što radiš ovdje?

— Moj nožić — odvratih i ustuknuh jedan korak.

On se tiho nasmije.

— Znači, zamijetio si?

— U istom trenu.

— Baš si lukav. Bila je to šala, mali. Htio sam provjeriti jesam li još spretni.

Ja mu prijazno klimnuh.

— Trebalo bi, možda, da malo više vježbaš, Marshall.

— Sada? Po ovoj hladnoći? Ukočenih prstiju? Ne, pričekat ću proljeće.

— Tako je, Marshall. Znaš li da li će se vratiti Jackson?

S lica mu iščezne smiješak.

— Kaži to još jednom! — promrmrlja napokon.

— Da li će Jackson doći ovamo?

— Tko si ti?

— Kazat ću ti kad se dovoljno napričamo, Marshall.

— Jedan od Clarkovih?

— Gdje je Jackson?

— Potraži ga! Možda je pod krevetom.

— Nisam došao ovamo da se šalim s tobom. Mogao bih kazati u

gradu tko ovdje živi, pa bi te objesili na najbliže drvo.

— Ja nemam nikakve veze sa Jacksonom — reče on i prebaci noge preko ruba kreveta. — Ovdje sam već tri mjeseca i svi znaju da nemam nikakve veze s njim.

— Ja znam da to nije istina. A i Timova majka to zna.

— Ta žena je luda. Što hoćeš od mene, mali?

— Gdje je Jackson?

— Ne znam.

— A gdje je Jacksonova žena?

— Mrtva je. To znaju svi ovdje.

Kao da mi je netko izmaknuo tlo ispod nogu.

— Nije ti dobro, mali?

Progutah slinu.

— K vragu, sjedni za stol, mali! — reče on. — Pogledat ću jesu li mi moji dragi susjedi ostavili malo kave. — Ustane i protegne se. — Sjedni!

— Kada se to dogodilo, Marshall?

— Prije šest mjeseci. Možda sedam. Bila je bolesna, mali. Imala je vrućicu i veoma je kašljala. Nitko nije bio uz nju. Susjedi su čuli hitac. Našli su je u kuhinji na podu. Pucala je sebi u usta. — Pridi mi. — Slušaj, tko si ti, mali?

— Tom Jackson.

— Ti? K vragu, Bill je pričao o tebi — reče i počeo se po vratu te odmjeri pogledom.

— Odakle ti Billov šešir?

— Poklonio mi ga je Bill. Nas dvojica bili smo prijatelji. Kupio je sebi nov, pa je meni poklonio stari, jer sam svoj šešir izgubio na kartama. Bio je to Billov poklon za rastanak.

— Gdje mogu naći Billa?

On slegne ramenima.

— **Čas je ovdje, čas ondje.** Posvoda i nigdje. Za vratom su im Clarkovi ljudi. Svugdje ih čeka uže. Ne, za Jacksonove nema mira više nigdje u Kaliforniji. Lutaju i bježe, ali će ih prije ili poslije uhvatiti kao i ostale. Ja sam na vrijeme odustao od svega toga. Glava mi, često sam govorio Billu da i on treba da se povuče. Međutim, stari je bio tvrd kao čelik. Nije htio ni čuti za to. Odjahali su u Bodie, i upali u banku. Bilo je pet mrtvih. Krenuli su u Aurruru i napali jedan kineski logor u brdima. Osam mrtvih, mali. Uхваćen je John, ali su ga oslobodili kad mu se već našla oko vrata omča. Četiri mrtva, među njima dvoje djece i jedan starac. U San Bernardinu su ih prepoznali kad su kupovali hranu. Dva mrtva, a jednoj ženi, koja je ranjena, morali su odrezati nogu. U Stocktonu su Bill i jedan član družine, Garfield, ujahali u zasjedu Clarkovih ljudi. Garfield je poginuo, a Bill je izgubio lijevu ruku. Dva mjeseca poslije toga napala ih je skupina dobrovoljaca iz Sacramenta. Jackson je izgubio dva Meksikanca i pobjegao s Johnom i Billom u brda. Nakon toga su opljačkali banku, ostavili iza sebe dva mrtva, odjahali prema Sacramentu i ubili tri Clarkova čovjeka u jednom slijepom klancu. To se dogodilo kasno u jesen, malo prije prvog snijega. Od tada se nije više ništa čulo o njima.

Sve to što mi je ispričao već sam uglavnom znao. Jackson je svoja zlodjela započeo prije godinu dana. Napadnuta je u pustinji pošiljka iz Angels Campa, ubijeno je šest pratilaca, a trideset je tisuća dolara

čepjete u ruke razbojnika. Da, takav je bio Jackson.

— Je li majka pokopana ovdje? — upitah.

— Jest. Ne znam kada i gdje, znam samo to da je pokopana. To mi je ispričala Timova majka. Ako upitaš u crkvi, možda ti oni objasne gdje leži. No, to nije sasvim sigurno. Možda nije sprovedu prisustvovao ni svećenik. Svi su znali da je ona Jacksonova žena.

Mrzio sam Jacksona više nego ikada. Mrzio sam i Johna i Billa, uopće sve što potječe od Jacksona. Mrzio sam i sebe zbog toga što sam je uzalud tražio dvije godine.

— Bila je sama — reče Marshall, a njegove su me riječi pogađale kao udarci šakom. — Bez prijateljica. Bez ikoga. Imala je samo neprijatelje. Svi su znali tko je ona. Svi su je optuživali. Bila je bolesna i tada...

— Prestani, Marshall! Prestani, bogamul!

— Smiri se, mali! — reče on i polož mi ruku na rame. — Ne uzbuđuj se! Ne možeš tu više ništa izmijeniti. Dogodilo se, i gotovo. Uostalom, tako je i bolje za nju. Bio je to pasji život. Nije imala sreće, mali. Rijetki su oni koji imaju ovdje sreću. Ili imaš sreću ili propadneš. Razumiješ me?

— Gdje mogu naći Jacksona?

— Dovo me odnio ako znam.

— Je li Bill ikada govorio o nekoj djevojci Mary? Mary Colter?

— Ime mi zvuči poznato, mali — reče i namršti se. — Colter? Mary Colter?

— Otac joj je bio učitelj.

— Bill je pričao o nekoj djevojci koja ti je zavrtila mozak.

— Mary Colter — ponovih upor-
no.

On klimne.

— Da, tako se zvala! Sada se sje-
ćam. Tražiš je?

— Da.

— Znaš li još nešto o njezinoj obi-
telji?

— Ne. Raspitivao sam se u stoti-
nu logora i stotinu gradova.

— I u Friscu?

— I ondje.

— Jesi li bio na jugu?

— U San Bernardinu.

— I?

— Ništa.

— U dolini San Fernando podižu
se gradovi, mali. Ondje su potrebni
učitelji.

— Da, to su mi već kazali.

— Jesi li bio ondje?

— Nisam.

— Pokušaj!

— Odakle mi novac? Ostao sam
bez prebijenog novčića.

— To je dobro pitanje, mali. Ne-
maš ovdje nikoga?

— Nemam.

— Ja sam bez novaca. Nemam
ništa.

— Vрати mi nožić, Marshall! On
mi je uspomena.

— Svakako, mali.

Pažljivo sam ga promatrao, pa
me nije uspio iznenaditi. Izvukao
je, doduše, svoj mali revolver de-
rindžer, ali sam ga pogodio prije
nego što je mogao napeti kokot. Ne
znam kako mi je to pošlo za rukom,
no najednom mi se našao u šaci re-
volver.

Oduzeo sam mu nož koji mi je
ukrao, ali sam mu ostavio u džepu
njegova dva dolara kako bi ga mo-
gli pristojno pokopati.

Izlišao sam iz kolibe i krenuo opet
po tragu u snijegu. Timova je maj-
ka gledala kroz prozor. Vjerojatno
će otići u kolibu i uzeti sve što
može iskoristiti. Poslije će ljudi po-
kopati Marshalla, ali nitko neće ispi-
tivati tko ga je ubio, jer se tu svat-
ko brine samo o tome kako da pre-
živi.

X

U Friscu sam se zaposlio kao koč-
jaš u prijevoznom poduzeću što je
pripadalo nekom Ircu koji je bio
poznat kao škrtac. Dobivao sam je-
dan dolar na dan i za taj novac pre-
vozio osam tovara od luke do veli-
kih skladišta. Tovariti sam morao
sam, a pri istovaru su mi pomagala
dva Kineza i jedan Crnac koji su
dobivali po trideset centi na dan.
Ja sam bio najbolje plaćeni radnik
u poduzeću. Osim toga, svakoga
sam dana radio dva sata prekovre-
meno.

U veljači sam zatražio da me po-
slodavac isplati. Moja je gotovina
iznosila dvjesta dolara, što bi u dru-
gim zemljama bio sasvim pristojan
imetak, no ovdje, s obzirom na cijene
koje su neprestano rasle, nije
omogućavala nikakve velike pothva-
te.

Već sam se blo naučio štedjeti i
putovati od jednog grada do dru-
gog, a da ne platim prijevoz. Ovoga
puta priključio sam se karavani te-
retnih kola suparničkog poduzeća,
koja se kretala na jug. Postao sam
kuhar i dobivao pedeset centi na
dan.

U San Bernardinu sam kupio lije-
pog konja, sedlo, čizme i odijelo u

KVIZ

• križaljke • testovi • rebusi
• ljubavne i krimi priče • šale

**izlazi svake
druge srijede**

40 STRANA - 3 DINARA

kojem sam se mogao pojaviti i u otmjenu društvu.

Ostavio sam konja u konjušnici i pošao s kočijašima u najbližu krčmu.

Oko dva sata popodne nastala je na ulici nekakva strka. Ušlo je nekoliko ljudi i potražilo dobrovoljce koji se žele priključiti potjeri.

— Jacksonovi se skrivaju u brdima San Gabriel — reče mršav čovjek sivih brkova.

Izgledao je iskusan i opasan. Vidio sam da nosi novi vojnički revolver.

Upitah jednog gosta kako se zove taj čovjek.

— Dan Smith — odgovori mi gost.

Pridoh i prijavih se da bih rado odjahao u brda i progonio Jacksonove.

Smith me prodorno pogleda.

— Ti si stranac?

— Neprestano putujem — odgovorih.

— Iz Kentuckyja si?

— Da.

— Tražiš nekoga?

Osjećao sam se nelagodno, ali sam mu slagao:

— Skupljam kamenje.

— Kako se zoveš?

Na to nisam bio pripremljen. Jedan od kočijaša koji su stajali za šankom glasno se nasmije i dovikne:

— Curly!

Jurne mi krv u glavu.

— Hm, Curly — reče Dan Smith.

— Dobro, Curly. Imaš li revolver?

— Dva.

On se kratko osmijehne.

— Dobro.

Izišli smo na ulicu, gdje se okupilo dvadesetak ljudi i čekalo Dana

Smitha. Tovarni su konji, na kojima se nalazila hrana, objesili glave na kiši. Većina je ljudi imala na sebi kišne kabanice, dok su neki obukli zimske kapute.

Gledao sam prema brdima. Zar sam im, uistinu, tako blizu? Nakon skoro tri godine lutanja i traganja za njima nisam to mogao gotovo povjerovati.

Što sam, zapravo, htio od njih?

To mi nikada nije bilo sasvim jasno. Poslije sam ponekad mozgao o tome zašto sam se toliko trudio da ih ponovo vidim. Majka je bila mrtva, a moj bijes prema Jacksonovima donekle se stišao pošto sam proveo nekoliko mjeseci u Friscu i nisam imao vremena da mislim na njih.

To mi nije bilo jasno, a nije mi još ni danas.

Cijele je noći padala kiša, pa nas je ujutro napustilo deset ljudi jer im je dozlogrdilo takvo pasje vrijeme. Ostali su, bilo ih je još sedamnaest, slijedili Dana Smitha dublje u šumovita brda koja su Jacksonovi, prema izjavi nekog lovca, izabrali kao skrovište.

Kad je prestala kiša, ulogorili smo se u dolini koja je na objema stranama bila oivičena gustim borovima i jelovim šumama.

Te večeri prišao mi je Dan Smith i sjeo kraj mene na kamen. Podigao je ovratnik i zapalio lulu.

— Sutra će biti vedro, Curly — reče.

— Ne zovem se Curly — odgovorih.

— Tako si se predstavio.

— Nisam. Netko drugi je viknuo to ime, do vragla!

— Uzrujavaš se zbog toga?

— Imam i razlog, Smith.

On se osmjehne.

— Dobro ti pristaje taj šešir, Curly.

— Pripadao je mojem bratu.

— Billu — reče on mirno.

— Slušaj, tko si ti, do vraga? — odmjernih ga.

— Dan Smith — nastavi on mirno. — Bio sam u Placervilleu kad si ubio Marshalla. Razgovarao sam s Timovom majkom. Ona mi je kazala tko si.

— Dakle, znaš.

— Tom Jackson.

— Dobro, što sada?

— To ja tebe pitam.

— Ostavi me na miru! Nisam po-
šao s vama da pričam priče.

— Slušaj, ako želiš, možeš se su-
tra vratiti. Rossu Lomaxu i Freder-
ricku Vogetu je dosta svega, pa se
ujutro vraćaju kući.

— Ja ostajem.

— Zašto?

— Ostajem.

On zatrese glavom i te me raz-
bjesni.

Ustadoh, napravih dva koraka, a
onda se okrenuh i ponovih:

— Ostavi me na miru! Tražio si
dobrovoljce i ja sam se javio. To ti
je dovoljno. Jasno?

— Dobro, Curly, dobro — reče
on.

Napustih ga i pridoh vatri kraj
koje su ostali pokušavali osušiti od-
jeću.

. . .

Pošto su nas napustili Voget i
Lomax, krenuli smo kroz dolinu.
Zasjalo je sunce, pa je ubrzo posta-
lo toplo.

Nitko nije pouzdano znao gdje su
Jacksonovi. Smith je imao kartu
koju je izradio lovac i koja nije
bila naročito dobra, ali mu je bila
dovoljna da nas bez ikakva koleba-
nja vodi kroz brda.

Stigli smo do uzvisine na kojoj je
u sjeni još bilo snijega, prošli kroz
neki klanac, čije je stijene pokrivao
debeo led, te napokon stigli u širo-
ku brdovitu dolinu u kojoj smo pro-
našli kolibu, zabilježenu na karti;
tu su kolibu često posjećivali lovci.

Otkrili smo i svježije konjske tra-
gove, pa je Dan Smith naredio da
se s dviju strana približimo male-
noj udoljici u kojoj je, prema očeki-
vanju, trebalo da budu Jacksonovi.

Ja sam bio u grupi koju je pred-
vodio Smith. Ujahali smo u šumu,
stigli do uske staze, jahali njome
dva sata i našli se na голу grebenu
s kojeg smo se zaputili na zapad.

Bilo je podne kad se Dan Smith
odvojio od nas, krenuo uz obronak
i nestao u rijetkoj šumici. Pojavio
se za pola sata i mahnuo nam.

— Uklještili smo ih — reče i pri-
tome pogleda mene.

Ja mu uzvratih pogled.

— Bowman i ostali jašu u dolinu
s jugoistoka — nastavi. — Mala je
vjerojatnost da će Jackson krenuti
prema njima, jer osim svoje dvojice
sinova ima još samo trojicu ljudi,
među kojima su dvojica Meksikana-
ca. Bježati može jedino prema
nama. Kilometar odatle ima jedan
klanac. Ondje ćemo ih dočekati.

— Jesi li siguran da im ne preo-
staje nikakav drugi put? — zapita
jedan čovjek.

Smith zatrese glavom.

— Klopka je savršena. Lovac koji
mi je dao podatke i nacrtao kartu

poznaje dolinu kao svoj džep. Obje su strane šumovite, a ondje gdje prestaje šuma obronci su tako strmi da se po njima mogu verati samo planinske koze. Jackson je sâm sebe doveo u klopku.

— Jesi li vidio logor?

— Samo letimično. Šestorica su, a imaju osam tovarnih konja. Meksikanci su napravili kolibe od granja, dok je Jackson postavio šator. Bowman zna da treba da navali u tri sata. Preostaje nam još samo pola sata da zauzmemo položaje. Je li sve jasno?

Sve je bilo jasno. A kad sam još ugledao uzak klanac, shvatio sam da Jackson nema baš nikakvih šansi ako naiđe tim putem.

* * *

Nije naišao. Bowman je sa svojim ljudima upao u prazan logor, a Jacksonovi su nam ostavili samo tragove i kolibe od granja.

Sudeći prema tragovima, napustili su dolinu pošto ih je opazio Dan Smith. Dakle, imali su prednost od gotovo jednog sata.

Bila su tri sata popodne. Smithovo mi je lice odalo da više ne očekuje da će uhvatiti Jacksona.

Cijelo smo popodne jahali puteljkom koji je preko neprohodna grebena vodilo na zapad, dublje u brda. Kad smo se uvečer ulogorili, više se klelo negoli razgovaralo.

Međutim, Smith nije tako lako odustajao. S još samo dvanaest ljudi progonio je Jacksona dva dana. Slijedio ga je uzduž i poprijeko kroz brda San Gabriel, sve dok mu se nije trećeg dana toliko približio da je mladi Fred Lamonte, koji je bio poznat kao izvrstan strijelac, mogao podići svoju dugocijevnu

pušku za lov na bizone te nanišantiti.

Na naše iznenađenje srušio se jedan tovarni konj kad je hitac već odavno utihnuo.

Gledali smo Jacksona i njegove pratiocice kako tjeraju svoje konje u galopu i nastoje pobjeći u zaklon iza vrha jednog brežuljka.

Dvadesetak minuta poslije toga projahali smo kraj ubijenog tovarnog konja i pohitali po svježem tragu uzbrdo.

Smith je prvi stigao do vrha uzvisine, a kad se našao gore, odjeknuli su hici. Njegov se konj prevrne prema natrag, a on padne sa sedla niz padinu.

Oni koji su bili iza Smitha jedva su se makli ispred ubijenog konja koji se još nekoliko puta prevrnuo niz strminu.

Pošto ih je upozorio Smithov primjer, svi skočiše sa sedala i otpuzaše do vrha gdje se priljube uz tlo i uzvrate hicima.

I ja sam skočio s konja i potrčao uzbrdo, ali sam ostao malo sa strane gdje je nekoliko kržljavih borova pružalo izvrstan zaklon.

S druge je strane padina bila vrlo strma. Jacksonu je preostao samo jedan put kojim je mogao pobjeći — onaj koji smo mi zaposjeli. Dolje, gdje su se upravo sakrivali, ležale su kamene gromade koje su im, istina, pružale dovoljan zaklon, ali nisu mogli odatle izaći; vjerojatno su to i oni znali.

Začuh Smithov glas:

— Štedite municiju! Oni se ne mogu ni maknuti. Ako se ne predaju, pobijedit ćemo ih glađu.

Pucnjava prestane, a svi ostanu još neko vrijeme na svojim mjestima. Uto dotrči do mene Dan Smith.

— Jesi li pucao, Curly?

— Nisam.

— Dobro.

— Što je dobro u tome?

— Kažem tek tako. Želim znati na čemu sam, razumiješ?

— Mogu gledati, zar ne? — odvra-
tih uzrujano.

— Hoćeš li razgovarati s njima?

— Neću.

— Mogli bi se predati.

— I onda?

— Objesili bi ih.

— Ovdje?

On pokaže preko ramena.

— Ondje dolje je drveće.

— Ja poznajem Jacksona — pro-
mrmljah. — On neće dopustiti da ga
objesite.

— Razgovaraj s njime!

— Poslije ću.

— Bojiš se?

— Glupost! Što da mu kažem?
Da ćete ga objesiti ako se preda?

— Reci mu da si ovdje.

— Ima još vremena za to.

On klimne.

— Pazi samo da ne pogriješiš,
Curly. Okani se bilo kakvih glupo-
sti! Oni su višestruke ubojice. Ubija-
li su čak i djecu.

Na to nisam rekao ništa. U glavi
su mi se kovitlale razne misli. Bio
sam posve zbunjen. Nepunih dvje-
sta metara od mene leži u grmlju
Jackson. Koliko sam puta želio da
ga sretnem! Koliko sam puta zamiš-
ljao što ću mu kazati! A sada je sve
bilo drukčije.

— Nije trebalo da nam se pridru-
žiš — reče Smith.

Znam, do vraga! Znam ta.

— Porazgovaraj s njime! Možda
se tada preda.

— Neće ni mrtav.

— Slušaj, odakle vi zapravo potje-
ćete? Mislim, tvoja obitelj. Gdje ste
živjeli prije nego što ste se doselili
ovamo?

— U Walesu.

— Tamo gdje su ugljenokopi, je
li?

Klimnuh.

— Nakon toga ste bili u Kentuk-
kyju?

— Da. Zašto pitaš?

On se osmjehne i ode. Ostao sam
sâm na vrhu uzvisine, gotovo pede-
set koraka od ostalih. Vidio ga
kako govori nešto Bowmanu koji
pogleda prema meni i nasmije se.

XI

Jackson je vrijedio kalifornijskim
vlastima dvije tisuće dolara u zlatu,
Bill i John tisuću dolara, a ostala
trojica po pet stotina.

Činilo se da će se Smith lako do-
čepati te nagrade. Dovoljan bi bio
jedan jedini napad, no Smith je bio
strpljiv, pa smo čekali cijelo popod-
ne na vrhu strmine ne ispalivši ni
jednoga metka.

Otkad sam stigao u Kaliforniju,
mnogo sam saznao o Jacksonu. Pro-
gonili su ga već mjesecima, ali dosa-
da bezuspješno.

U početku se nije znalo tko su ti
ljudi koji napadaju kočije, logore i
banke, te su pri tome tako bezobzir-
ni da ne štede ni žene ni djecu. Pri-
čalo se o trideset i više razbojnika,
zatim samo o šestorici, a onda se
napokon saznalo da je vođa Jack-
son, praćen sinovima Billom i Joh-
nom.

Započela je hajka. Javljali su se dobrovoljci koji su pratili novčane pošiljke. Svako je naselje mislilo najednom na svoju obranu. Vlasti su osnovala posebne čete, a cijela je zemlja grozničavo očekivala dan kad će se zauvijek onemogućiti Jackson i njegovi pomoćnici.

Sretao sam muškarce koji su nekoć bili u Jacksonovoj družini i žene koje su vodile ljubav s nekim od njih trojice. No, tek sam u Placervilleu, kad sam ušao u Marshallovu kolibu, naišao na posve svjež trag.

Taj je trag vodio do moje majke. Vodio je do snijegom pokrivena humka u koji je bila zabijena daska bez imena, bez datuma.

Međutim, Marshall mi je nabacio da pokušam sreću u dolini San Fernando. Bill mu je pričao o nekoj djevojci.

Bill! Sjećao sam se kako se jednom objesio Jacksonu o ruku kad me ovaj htio udariti. Bio mi je brat, jedini kojega sam imao, jer onaj drugi posve je sličio na staroga. Mary je to vjerojatno spoznala kad su me ostavili kraj rijeke Snake. Ne znam zašto mi je najednom pala na um misao da Bill možda zna gdje su se naselili Colterovi. Što sam dulje razmišljao čvršće sam vjerovao u to.

Kad je zašlo sunce, priđe mi Dan Smith i opet zatraži da razgovaram sa Jacksonom.

— Sutra — odgovorih.

Smith zatrese glavom.

— Sada, Curly. Smračuje se, a Jackson samo čeka da se pokuša probiti u tami. Ako ne budeš razgovarao s njime pobit ćemo im konje.

Vidio sam na njegovu licu da će to i učiniti.

— Ne vjerujem da će pokušati probiti se — napomenuh. — Ni noću ne bi imali nikakvih šansi.

— Noću je svašta moguće — reče Smith. — Razgovaraj s njime! Kaži mu neka se preda! Kaži mu da ćemo ga odvesti u Stockton, gdje će mu se suditi. Kaži mu da jamčim njemu i ljudima sigurnost dok ih ne smjestim u zatvoru.

— To je laž!

Znao sam da ne može jamčiti ni za što. Da bi dobili nagradu dovoljno je da ih ubiju.

— Kaži mu neka se preda! — ponovi Smith.

Slegnuh ramenima.

— Dobro, razgovarat ću s njime.

Smith mi se osmijehne kao da me ohrabruje.

— Jackson! — viknuh.

Nisam dobio dogovora.

— Jackson, to sam ja: Tom!

Prolazile su sekunde. Moje su se riječi odbijale od stijenja.

— Mali! Jesi li to ti?

Bio je to Billov glas. Čuo sam ga prvi put nakon nekoliko godina. Stegne mi se grlo.

— Da, ja sam, Bille!

Začuh njegov smijeh, zatim Johnsonov glas.

— Gubi se! Odlazi! — vikao je. — Nećeš uživati u ovoj igri, čuješ li?

— Bio sam u Placervilleu — doviknuh. — Našao sam majčin grob. Poslije skoro tri godine.

Zavlada tišina. Stari ne reče ništa, ali to me i ne iznenadi.

— Bille!

— Što je, mali?

— Znaš li gdje je Mary?

— Znam.

**Moda, kozmetika,
domaćinstvo**

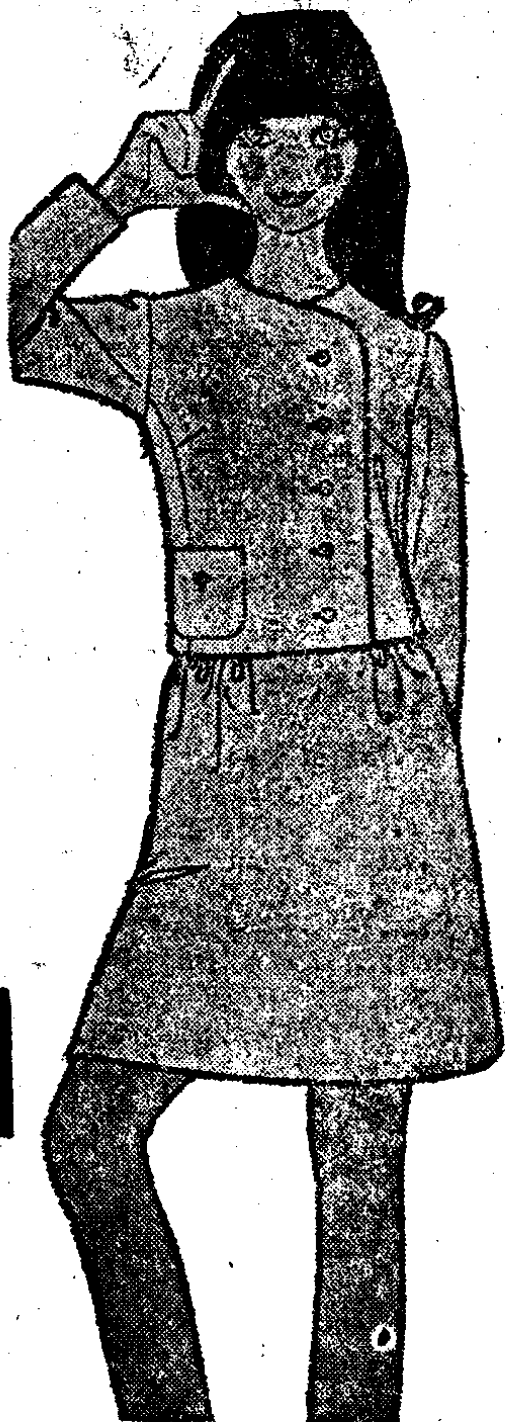
**Savjeti
liječnika i
psihologa**

**Novela, roman,
zanimljivo štivo**

**ukratko: SVE
ŠTO ZANIMA
SUVREMENU
ZENU**

Svijet

**jugoslaven-
ska ženska
revija**

Navre mi krv u glavu.

— Kaži mi, Bille! Čuješ li, kaži mi gdje je Mary!

— Kad izađemo oдавде, mali. Pri-
ljubi se uza zemlju dok se budemo
probijali. Bit će gadno mali.

— Bille, ovi će vam ljudi poubija-
ti konje prije nego što se smrači.

— Počnite! — vikne iz sveg glasa
John. — Hajde, poubijajte nam ko-
nje!

Tada se javi Dan Smith:

— Jacksone, ja sam Dan Smith iz
Clarkove čete. Uklještili smo vas i
ne možete se izvući ako se ne preda-
te. Bacite oružje, pa će vam se po-
šteno suditi u Stocktonu!

— Kao i Murietti, je li — vikne
John.

— Jamčim ti to, Jacksone.

— Idi do vraga! Nećemo nasjesti
na to.

— Poubijat ćemo vam konje,
Jacksone.

— Ne možemo vas spriječiti —
dovikne John — ali noć pripada
nama.

Dan Smith opsuje.

— Kazao sam da je sve uzalud —
dobacih mu.

— Ipak, pokušali smo — odvrati
on i vrati se do svojih ljudi koji su
se pripremili da postrijeljavu konje.
On podigne ruku, pričekava za tren i
tada uzvikne: — Sad!

Prasne dvanaest pušaka, a dolje
se sruše svi konji.

Tada bljesnuše i dolje plamičci iz
cljevi. Jedan čovjek, koji je ležao
kraj Bowmana, krikne, podigne se i
uhvati objema rukama za prsa, pri-
je nego što se otkotrljao niz brdo.

Smith pohita za njim i okrene ga
na leđa.

— Mrtav je — reče ljudima koji
su ga upitno gledali.

Taj je čovjek bio prvi i posljednji
među nama kojega je pogodio me-
tak.

XII

Noć je bila bez mjesečine. Jedva
se vidio prst pred nosom. Na vrhu
uzvisine zapalili smo vatru koja je
obasjavala cio greben.

Oko ponoći otpuže nekoliko ljudi
prema vrhu da bace u vatru još
drva. No, prije nego što su stigli do
vrha, pojave se gore likovi koji su
se brzo micali. Vidjeli su se samo
za tren, a onda su nestali opet u sje-
ni.

— Eno ih! — vikne Dan Smith. —
Pazite, dolaze iz pravca borova.

Pokraj tih sam borova proveo ci-
jelo popodne. Bacali su sjenu i pru-
žali donekle zaklon.

No, Smith je tome mjestu poklonio
posebnu pažnju. Postavio je u vodo-
derini s obiju strana borova sedmo-
ricu ljudi. Oni su pucali čim bi se
protivnici pomaknuli i makar za
časak ostali bez zaklona.

Nije se moglo znati koliko je pro-
tivnika jer nisu htjeli uzvraćati hici-
ma.

Odjednom je jedan pogođen; ot-
kotrljao se niz obronak i tako se
privremeno našao izvan zaklona.
Istodobno je zagrmjelo sedam ili
osam pušaka.

Čovjek ostane ležati među
grmljem. Na licu mu je treperio
sjaj vatre. Vidio sam da je tamne
puti; vjerojatno jedan od dvojice
Meksikanaca.

Smithovi ljudi sada usredotoče
svu pažnju samo na borove; više

nitko nije gledao prema vrhu padine.

Ja sam ležao malo sa strane. Ubrzo sam opazio na grebenu dva čovjeka. Vjerovao sam da sam ih i prepoznao. Premda su se smjesta bacili na zemlju, razabrao sam da su obojica vrlo plećati i da jedan gotovo i nema vrata. To je bio stari. Drugi je bio John.

Po svoj bi prilici uspjeli pobjeći da nisam na njih upozorio Smitha. Učinio sam to zato da bih potjeri odvratio pažnju od mjesta gdje sam za djelić sekunde ugledao Billa.

Odjednom se svuda oko mene pucalo. Neki čovjek krikne, zatim bljesne nekoliko plamičaka među borovima.

Potrčao sam nizbrdo, pao i otkotrljao se. Htio sam doprijeti do Billa, a kako su ostali bili zauzeti Jacksonom, lako sam stigao neprimijećen do jaruge kroz koju je, očito namjeravao pobjeći Bill.

Bacio sam se naglavce u jarugu, otkotrljao i ostao ležati u potoku. Ledeni mi voda prodre kroz odjeću. Uhvatio sam se za jedan korijen i popeo na obalu. Sada sam vidio Billa. Skakao je s kamena na kamen, bacao se na tlo, ponovo ustajao i konačno nestao u sjeni grmlja.

Upravio sam se kako bih mu skrenuo pažnju na sebe, i u istom času opazih kako se s desne strane, tridesetak koraka od mene, netko miče. Prasne puška — metak mi opeče rebra.

— Pazite na Curlyja! — vikne Smith. — On je ondje prijekol

— Pogodio sam staroga! — uzvikne netko drugi. — Hej, to je Jackson! Dodi ovamo, Fedel

Ležao sam i nisam se micao. Pokušavao sam pogledom otkriti Billa, ali se on po svoj prilici sakrio u nekom jarku.

Netko vikne: — Por Dios, meni je došta! Predajem se!

Gledao sam toga čovjeka kako se uspravlja. Svi su mogli jasno vidjeti kako je podigao obje ruke, ali zagrmí pet pušaka i on se sruši.

Tada začuh Johna kako viče. Vjerojatno je bio ondje gdje su oborili starog. Ispali četiri metka prije nego što su ga pogodili.

U istom času dok se John rušio ugledao sam Billa. Trčao je, pogurivši se, duž potoka. Bio je još desetak koraka od mene kad ga je opazio Dan Smith. Smithova puška opali dvaput. Bill padne u potok, ali se digno. Imao je u ruci revolver i pucao je, ali nije pogodio. Smith otvori paljbu s ivice jaruge. Vidio sam kako se Bill trznuo kad su ga pogodili meci.

Više nisam mogao izdržati. Preskočio sam potok, ali sam se poškliznuo na jednom kamenu i pao. Iznad mene fijuknuše meci. Oklijevao sam samo na trenutak; a onda skočio na noge i potrčao. Našao sam se u zaklonu koji mi je pružala strma obala i bacio se na zemlju kraj Billa.

On se upravo htio dići. Čuo sam njegovo dahtanje i vidio kako mu je revolver ispao iz ruke.

— Bille — prošaptao sam tiho — to sam ja: Tom.

— K vragu — prostenje on — pogodili su me, malil'! Gadno su me pogodili.

— Znam Bille.

— Bježi, mali! Ne mijetaj se! Ti si Jackson, ako te zataknu ovdje, objesit će te.

— Konji su ondje dolje, Bille. Možeš li hodati?

— Bježi!

— Šuti, Bille! Iza strmine je mračno kao u rogu. Neće nas uhvatiti ako stignemo onamo.

Uhvatio sam ga za rame. On ustane. Smith opali, ali ne pogodi. Gurnuo sam Billa preko ivice obale i skočio za njim. Još sam držao u lijevoj ruci pušku. Opalio sam vidjevši da se približavaju Smith i još neki članovi potjere. Oni se smjesta bacile na zemlju i uzvratili vatrom, premda nas nisu mogli vidjeti u mraku.

— Konjii — začuh Smithov povik. — Pazite da se ne dočepaju konja!

Otkotrljah se s Billom u jarugu gdje smo ostavili konje.

Gore se pojaviše ljudi. Sada je situacija bila obrnuta: mi smo bili u tami, a Smitha je obsjavalala vatra.

— Možeš ih postrijeljati kao zečeve, mali — šapne Bill. — Pucaj!

— Želimo pobjeći odavde, nije li tako? — odvratih. — Možeš li se sam popeti u sedlo?

Žurno sam odvezao dva konja. Bill je klečao na zemlji, a kraj njega je ležala moja puška. Kad je posegnuo za njom, uhvatio sam ga objema rukama i podigao.

— Penji se na konja, Bille!

— Mogli bismo ih postrijeljati, mali.

— Za to nemamo sada vremena.

Pomogao sam mu da se popne u sedlo, gurnuo mu čizmu u stremen, a on se uhvati za jabuku.

Kraj nas se srušio jedan konj, pogođen metkom. Čuo sam Smitha kako viče:

— Glupani! Zar želite pješacići? To su naši konjii!

Više nisu pucali, pa sam stigao gurnuti pušku u navlaku na sedlu i osloboditi ostale konje. Bill su tako uznemireni da su odmah odjurili u galopu i nestali u mraku.

Uhvatio sam uzde Billova konja, te smo se ubrzo našli na putu kojim sam prije dojahao s ostalima. Zaustavili smo se tek kad smo prešli tri kilometra. Bill je ležao navaljen preko vrata konja. Htio sam mu pregledati rane; osim toga, vjerovao sam da ta brda poznaje bolje nego ja i da će mi kazati gdje se nalazimo.

— Jesmo li se probili, mali? — upita slabim glasom.

— Jesmo — odgovorih.

— A ostali?

— Vidio sam da se John srušio i čuo ih kako viču da su pogodili starog.

On kimne.

— Nismo se mogli izvući. Međutim, nitko od nas nije htio visjeti.

Bill je pogođen s dva metka u desnu stranu prsiju i jednim visoko u lijevo rame. Iako je bilo vrlo mračno, uspio sam mu previti rane. Privremeno se onesvijestio, ali kad sam ga htio dići u sedlo, probudili su ga bolovi.

— Kamo idemo, mali? — upita promuklo.

— Pojma nemam.

— Na jugu postoji greben s kojega možemo ujutro vidjeti gdje smo.

— Znaš li put?

— Na jug, mali! Nije daleko.

Ne odgovori ništa. Gledao sam kako Jacksonu i onom drugom vežu ruke na leđima i podižu onog drugog na konja. Prebacili su uže preko grane, a Smith mu je navukao omču oko vrata.

Nismo mogli čuti što govore, ali sam vidio da se Jackson pokušavao istrgnuti. Zamahivao je nogama na one koji su ga držali, pa ga jedan udari pušćanim kundakom u trbuh.

— Uzmi pušku, malik! — reče grozničavo Bill.

Uzeo sam pušku i sišao u udolinu. Kad sam se popeo na vrh drugog brežuljka, onaj je bijelac još sjedio na konju. Jacksona su podigli i odvezali mu ruke. Stajao je iza konja. Potom je digao ruku i udario konja po sapima.

Konj poskoči, a čovjek ostane visiti o užetu.

Prešao sam preko vrha brežuljka i približio se na puškomet. Kleknuvši među kamenjem, gledao sam kako dižu Jacksona na konja. Dan Smith je nataknuo omču. Jackson je nepomično sjedio. Govorili su mu nešto, a on iznenada udari konja petama u trbuh.

Konj skoči i odjuri ispod njega.

Opalio sam prije nego što se uže zategnulo. Opazio sam da ga je tane okrenulo napola u stranu. Nakon toga je ostao mlohavo visiti, umrijevši prije nego što mu je omča stegla vrat.

Na trenutak sam bio kao okamenjen, a onda ispalio nekoliko metaka Bowmanu pred noge i povukao se iza grebena. Potrčao sam u udolinu i popeo se uz obronak.

Bill se naslanjao na povećki kamen.

— Mrtav je — rekao mi. — Hajdemo!

On ništa ne odgovori. Samo me gledao dok sam punio pušku.

Prišao sam svome konju i gurnuo pušku u navlaku. Okrenuvši se, opazio sam da se Billu brada naslonila na prsa.

Htio sam ga podići, ali kad sam se sagnuo, ugledao sam staklenaste oči.

— Bille! — promrmljao sam još jednom, iako sam znao da je mrtav.

U Billovim sam džepovima našao neke stvarčice, ali ništa što bi mi odalo gdje žive Colterovi.

Privezao sam Billa na konja, odveo ga sa sobom i pokopao negdje u brdima, a onda sam odjahao na jug.

U početku se nisam nigdje zadržavao dugo, već sam jahao od naselja do naselja. Vratio sam se i u Placerville i proveo slijedeću zimu u Friscu.

Od ljudi koji su putovali u Oregon saznao sam da ondje ima dobrih pašnjaka i polja. Priključio sam se jednoj karavani i prošao kroz Oregon uzduž i poprijeko, svejednako tragajući za Colterovima.

Jednog dana, kada je već završila zlatna groznica u Kaliforniji i stala odvlačiti ljude u Nevadu, Colorado i Arizonu, stigao sam u malen gradić u Nevadi.

Na ploči ispred naselja pisalo je: »Rawhide«. Ispod toga je netko napisao crvenom bojom: »Tko ovdje kopa, vratit će se bogat«.

Mary Colter sam pronašao u jednoj kući gdje su bile i druge djevojke; izgledala je malno starija, imala

je jarkocrvene usne i ružičast puder na licu. Iz kose joj je stršilo paunovo perje, a haljina se preljevala u svim bojama.

Kad sam ušao u tu kuću, Mary je sjedila na koljenima nekog bradonja.

Priđe mi debela postarija žena.

— Dobrodošao, mladiću — reče i zagrlj me golim rukama. — Nisi mogao pronaći bolje mjesto. Ovdje su djevojke najljepše, a cijene najniže. Crvenu, plavu ili crnu, mali?

Progutah slinu i odgovorih:

— Crvenu.

— Vatrema je, mali, kao punokravan konj.

Ona me uhvati za ruku i povuče prema Mary.

Mary podigne glavu, pogledi nam se susretoše. Gotovo sam se gušio kad je kazala:

— Davo me odnio ako ti nisi Tom Jackson!

Oči joj bljesnuše za trenutak dok je objašnjavala bradonji:

— Pričekaj malo, Curly, imam jedan sastanak.

Ustane i zagrlismo se.

Mirisala je drukčije, no sve je ipak bilo kao nekoć i danas mogu kazati da mi je i te kako drago što sam svratio u Rawhide i ukrao je ondje s koljena nekog bradonje koji se zvao Curly.

KRAJ

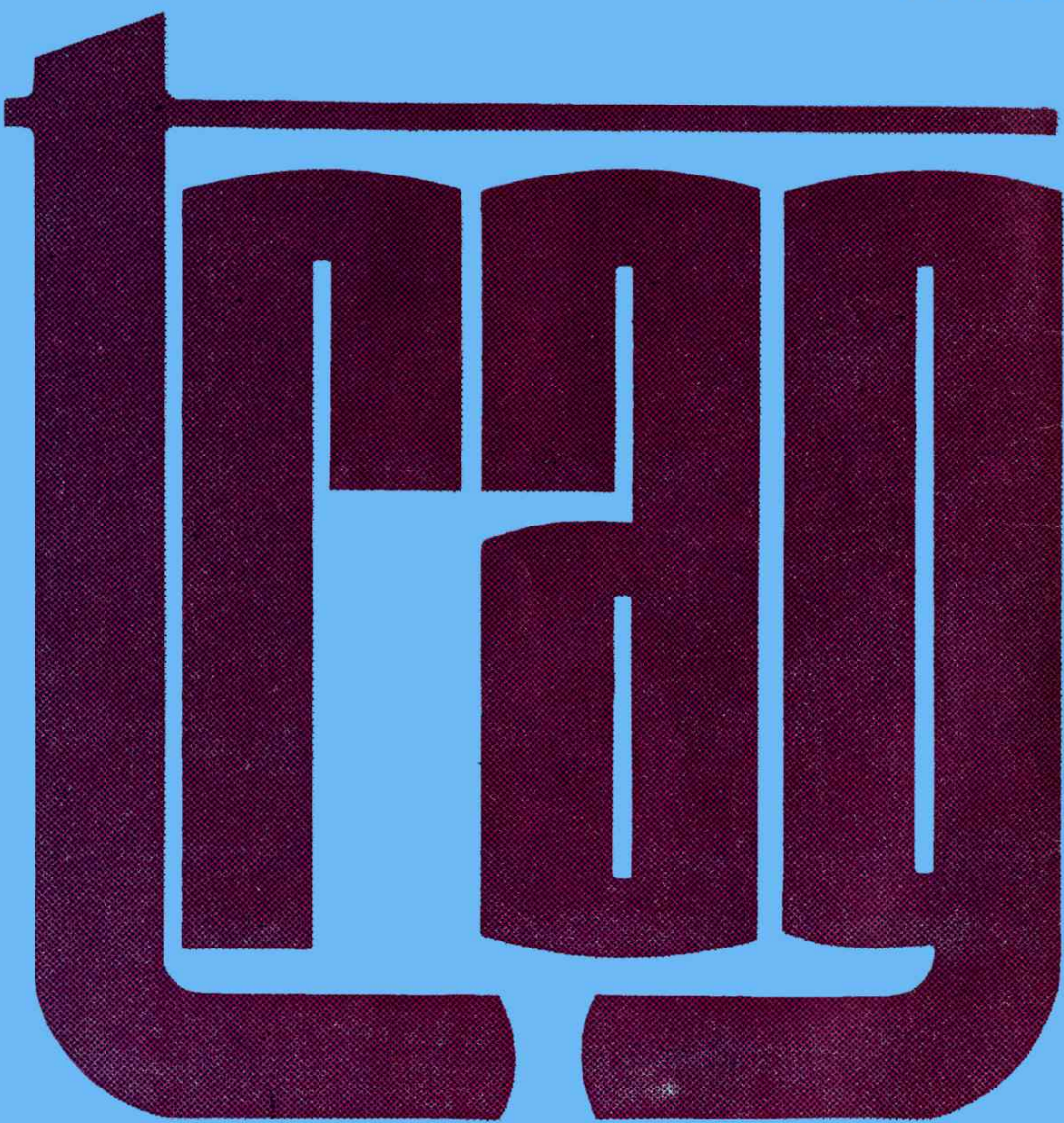
DOSAD IZAŠLI ROMANI NOVE SERIJE »LASO«

19. U. H. Wilken: STOTINU DOLARA ZA BANTOCKA
20. J. F. Beck: ZVIJEZDU TREBA ZARADITI
21. L. Martini: ČOVJEK ZVAN TORNADO
22. M. Nichols: LOV NA WILMORA
23. E. M. Rhodes: PROŠAO JE OVUDA...
24. W. C. Macdonald: PETORICA ZA WALCKOTTA
25. W. O'Connor: JUBEJEVA ZAKLETVA
26. L. L'Amour: PAKAO PAPAGA
27. H. S. Sharon: KAD JE DOŠLA MECAYA
28. J. Kirby: OPASAN POKLON
29. L. B. Patten: PUSTINJA KOJA UBIJA
30. H. S. Sharon: PROKLETI RANCI
31. V. D. Overholser: IZGUBLJENO POVJERENJE
32. W. O'Connor: ZAMKA ZA KRADJIVCE STOKA
33. R. Beakson: POMAHNITALI RANCI
34. D. J. Stevens: NOĆ OBRAČUNA
35. L. L'Amour: UKROČENA ZEMLJA
36. W. R. Cox: DJEVOJKA S ISTOKA
37. H. S. Sharon: CRNI ORAO
38. Tom West: SAMO MOJ PIŠTOLJ
39. Scott F. Scott: ALABAMA
40. H. S. Sharon: PODVALA BILLA JACKSONA
41. Louis L'Amour: BEZDUŠNI VODIK
42. W. O'Connor: OPASNI DOŠLJAK
43. W. O'Connor: OSAMLIJENI ŠERIF
44. U. H. Wilken: PROKLETI ŽIVOT
45. S. H. Sharon: NAPAD NA KOŠU
46. J. F. Beck: U IME ZAKONA
47. L. L'Amour: VISOKI STRANAC
48. L. L'Amour: OBRAČUN U PRERIJI
49. S. C. Lawrence: VRELI DAN U BUFFALO
50. P. Hangster: POVRATAK
51. J. F. Beck: OLOVO PRAVDE
52. Hal Warner: TRAGOVI U PUSTINJI
53. G. A. Lutz: PUCNJI U PRAZNO
54. E. Jones: NEUSTRASIVI SLADI
55. L. L'Amour: ZLATNA PLANINA
56. H. Hatten: SMRTONOSNI POKOLJ
57. T. West: TEKSASANIN
58. E. Jones: SMRT SVIM IZDAJICAMA
59. W. O'Connor: KANJON SMRTI
60. L. L'Amour: KLAN SACKETTOVH
61. D. Deane: OSUŠANA OSVETNICA
62. D. Deane: VATRENA OSVETA
63. J. Gilmore: LOV NA SVJEDOKE
64. C. Hunter: ALI TADA SE POJAVIO SAM
65. F. Glaser: VRIJEME OBRAČUNA
66. F. Short: NI PAKAO ME NEĆE
67. R. Ullman: JACKSONOV KLAN

U PRIPREMI:

68. G. Lord: TAJNI TOVAR

KOD VAŠEG PRODAVAČA NOVINA

**BIBLIOTEKA KRIMINALISTIČKO
— LJUBAVNIH ROMANA**